

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τά Ἑλευσίνια Μυστήρια

Ἀπό τὰ Μυστήρια τῆς Ἑλλάδος, τὰ γνωστότερα καί σπουδαιότερα κατὰ τοὺς κλασικούς χρόνους ἦσαν τὰ Μυστήρια τῆς Ἑλευσίνος. Φαίνεται, ὅτι ἐπικρατεῖ μία πολύ διαδεδομένη ἐσφαλμένη ἄποψη, ἡ ὁποία ἔχει τὴν πηγή της στὰ κείμενα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι τὰ Μυστήρια τῶν ἀρχαίων ἐτηροῦντο μυστικά, ἐπειδὴ περιεῖχαν πολλή ἀνηθικότητα, πού δέν μπορούσε νὰ ἀντέξει τό φῶς τῆς ἡμέρας. Δέν συνέβαινε καθόλου κάτι τέτοιο καί εἶμαι σέ θέση νὰ δώσω τὴν προσωπική μου μαρτυρία, γιατί καί ἐγὼ ὑπῆρξα μεμυημένος σ' αὐτά τὰ Μυστήρια, ὅτι δέν περιεῖχαν τίποτε ἀπολύτως τό μεμπτό. Ὅλες οἱ διδασκαλίες τους ἦσαν ὑψηλότατης καί ἀγνότατης φύσεως καί δέν ἦταν δυνατόν παρά νὰ ὠφελήσουν πάρα πολύ, ὅποιον θὰ εἶχε τό προνόμιο νὰ μυηθεῖ σ' αὐτά. Στούς κλασικούς καί μετακλασικούς χρόνους, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἄνδρες ἐμίλησαν γιὰ τὴν ἀξία τῶν Μυστηρίων. Μερικά παραδείγματα ἀρκοῦν γιὰ νὰ τό ἀποδείξουν.

Ὁ μέγας τραγικός ποιητής Σοφοκλῆς λέει σχετικά:

«Τρισευτυχισμένοι οἱ θνητοί, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἰδοῦν τὰ Μυστήρια, κατεβαίνουν στὰ βασίλεια τοῦ Ἄδη. Μόνον αὐτοὶ θὰ ἔχουν ἐκεῖ ζωὴ ἀληθινή. Γιὰ τοὺς ἄλλους δέν ὑπάρχουν παρά μόνο πόνοι».

Ὁ Σωκράτης λέει στὴ θαυμάσια ἐκείνη σκηνὴ τοῦ θανάτου στὸν «Φαίδωνα» τοῦ Πλάτωνος:

«Φαντάζομαι, ὅτι οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θέσπισαν τὰ Μυστήρια, δέν στεροῦντο πνευματικοῦ φωτός, ἀλλὰ πράγματι ἐξέφραζαν μία μυστικὴ ἀλήθεια, ὅταν εἶπαν πρό

πολλοῦ, ὅτι αὐτός πού πηγαίνει στόν ἄλλο κόσμο ἀμύητος καί ἀκαθαγίαστος θά κεῖται στό βόρβορο, ἐνῶ ἐκεῖνος πού φθάνει ἐκεῖ μυημένος καί ἐξαγνισμένος, θά κατοικεῖ μαζί μέ τούς θεούς».

Ὁ Κικέρων ἦταν μυημένος στά Μυστήρια, γιά τά ὁποῖα ἔτρεφε μεγάλο σεβασμό, ἐνῶ ὁ Πρόκλος, κατά τίς τελευταῖες ἡμέρες τῆς ἐθνικῆς πίστεως, μάς λέει:

«Τά ἱερότατα Μυστήρια τῆς Ἑλευσίνος ἐξασφαλίζουν στούς μύστες τίς καλές ὑπηρεσίες τῆς Κόρης, ὅταν λυτρωθοῦν ἀπό τά σώματά τους». (Πρόκλου: Σχόλια στήν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος, παρά Φουκάρ).

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι τήν ἐποχή τῆς καταπτώσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους ὑπῆρχαν ἐκφυλισμένες τελετές, συναφεῖς μέ τά Μυστήρια τοῦ Βάκχου, οἱ ὁποῖες συνοδεύοντο μέ ὄργια πολύ δυσάρεστης μορφῆς. Οἱ τελετές ὅμως αὐτές δέν εἶχαν καμία σχέση μέ τά ἀρχικά Ἑλευσίνια Μυστήρια, τά ὁποῖα ἐκείνη τήν ἐποχή εἶχαν παρακμάσει καί περιπέσει σέ ἀφάνεια.

Ὁ νεότερος κόσμος γνωρίζει ἐλάχιστο μόνο μέρος ἀπό τήν ἀλήθεια σχετικά μέ τά Ἑλληνικά Μυστήρια, γιατί οἱ διδασκαλίες καί οἱ δρατηριότητές τους ἐτηροῦντο πραγματικά μυστικές. Ἀνεξάρτητα ἀπό τό γεγονός, ὅτι καί ἡ ἐλάχιστη παράβαση τῆς ἐχεμύθειας θεωρεῖτο πράξη τρομερῆς ἀσέβειας ἀπό τήν κοινή γνώμη, ἔχουμε καί τό δεδομένο τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου στήν περίπτωση δύο ἀμυήτων, οἱ ὁποῖοι μπῆκαν κρυφά στόν ἱερό περίβολο τῆς Ἑλευσίνος τήν ὥρα τῆς τελέσεως τῶν Μυστηρίων (Λίβιος: XXXI, 14). Ἦταν ἐπόμενο, λοιπόν, ἐλάχιστα μόνο πραγματικά γεγονότα νά φθάσουν μέχρι τήν ἐποχή μας ἀπό πηγές ἐθνικές. Τό μεγαλύτερο μέρος τῶν πληροφοριῶν μας προέρχεται ἀπό τούς Χριστιανούς συγγραφεῖς Ἰππόλυτο, Κλήμη, Ὠριγένη, Ἀρνόβιο καί ἄλλους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐπιδοθεῖ στήν ἐξάλειψη τῆς ἐθνικῆς πίστεως καί, κατά συνέπεια, περιέγραφαν τά Μυστήρια μέ τά μελανότερα χρώματα. Μερικά πράγματα εἶναι γνωστά ἀπό κάποιες ἐξωτερικές δοκιμασίες τῶν ὑποψηφίων καί ἀπό τή διδασκαλία πού δινόταν μέ διάφορους μύθους. Ἐπίσης, ὅταν ὁ λαός ἐπέμενε νά ζητάει πληροφορίες καί ἀπαντήσεις, τότε οἱ ἀξιωματοῦχοι ἐπέτρεπαν ν' ἀποκαλυφθοῦν μερικά πράγματα.

Ἡ καταγωγή τῶν Ἑλληνικῶν Μυστηρίων

Πρῶτος ἰδρυτής τῶν Ἑλληνικῶν Μυστηρίων ὑπῆρξε ὁ Ὀρφεύς, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐνσάρκωση τοῦ ἴδιου Παγκοσμίου Ἐκπαιδευτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐμφανίσθηκε στήν Αἴγυπτο τό 40000 π.Χ. ὡς Θῶθ ἢ Ἑρμῆς,

για να κηρύξει την αλήθεια του Κεκρυμμένου Φωτός. Τώρα όμως, η μέθοδος της εργασίας του ήταν διαφορετική, γιατί απευθυνόταν σε μία άλλη, τελείως διαφορετική φυλή. Από το βιβλίο μου «Man: Whence, How and Whither», παραθέτω τό απόσπασμα:

«Ήλθε περίπου τό 7.000 π.Χ. ζώντας κυρίως στά δάση, όπου συγκέντρωνε γύρω του τούς μαθητές του. Όταν ήλθε, δέν υπήρχε βασιλεύς νά τόν υποδεχθεῖ, ούτε λαμπροστόλιστοι αὐλικοί νά τόν ἐπευφημήσουν. Ήλθε ως ἀπλός τραγουδιστής περιπλανώμενος στή χώρα, ἀγαπώντας τή ζωή στή φύση, τίς ἡλιόλουστες ἐκτάσεις καί τά σκιερὰ βάθη τῶν δασῶν, ἀποφεύγοντας τίς πόλεις καί τήν πολυκοσμία. Σχηματίσθηκε μία ἀκολουθία μαθητῶν του, τούς ὁποίους ἐδίδασκε στή σιγή τῶν δασῶν, πού διέκοπτε μόνο τό κελάδημα τῶν πουλιῶν καί οἱ ψίθυροι τῆς ζωῆς τῆς φύσεως. Ἐδίδασκε μέ τό τραγούδι καί τή μουσική, παίζοντας ἕνα πεντάχορδο μουσικό ὄργανο, ἴσως τό πρωτότυπο τῆς λύρας τοῦ Ἀπόλλωνος, καί χρησιμοποιοῦσε πεντατονική κλίμακα. Ἐψαλλε μέ τή συνοδεία τῆς λύρας καί ἡ μελωδία του ἦταν τόσο θαυμάσιες, ὥστε ἐρχόντουσαν κοντά του οἱ Ἀγγελοι γιά ν' ἀκούσουν τούς οὐράνιους τόνους. Μέ τήν ἤχο ἐπιδροῦσε ἐπάνω στά ἀστρικά καί νοητικά σώματα τῶν μαθητῶν του, τά ἐξάγνιζε καί τά ἀνέπτυσσε. Ἐσυρε τά λεπτότερα σώματά τους ἔξω ἀπό τό φυσικό τους περίβλημα καί τά ἄφηνε ἐλεύθερα στούς ἀνώτερους κόσμους. Ἡ μουσική του ἦταν τελείως διαφορετική ἀπό τίς ψαλμωδίες πού ἐπαναλαμβάνουν πολλές φορές τόν ἴδιο ἤχο καί μέ τίς ὁποῖες παρήγετο τό ἴδιο ἀποτέλεσμα στά σώματα τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ὀδηγηθεῖ ἄλλοτε στήν Ἰνδία, γιά νά χρησιμεύσουν ως πρῶτος πυρήνας τῆς νέας φυλῆς. Ἐδῶ ἐργαζόταν μέ τή μελωδία, ὄχι μέ τόν ἐπαναλαμβανόμενο ἤχο. Κάθε αἰθερικό κέντρο χρειαζόταν ἰδιαίτερη μελωδία γιά νά ἀφυπνισθεῖ καί ἡ μελωδία αὐτή τό ὠθοῦσε σέ δράση. Ἐδειχνε στούς μαθητές του ζωντανές εἰκόνες δημιουργημένες ἀπό τή μουσική, κάτι πού γινόταν ἀργότερα στά Ἑλληνικά Μυστήρια, γιατί ἡ παράδοσή τους προῆλθε ἀπ' Αὐτόν. Ἐδίδασκε ὅτι ὁ ἤχος ὑπάρχει μέσα σέ κάθε πρᾶγμα, ὅτι ἂν ὁ ἄνθρωπος ἐναρμονισθεῖ, τότε μέσω αὐτοῦ ἐκδηλώνεται ἡ θεία Ἀρμονία καί χαίρει ὀλόκληρη ἡ Φύση. Ἐτσι, λοιπόν, γύριζε τήν Ἑλλάδα ψάλλοντας καί ἐκλέγοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ κανένα πού ἤθελε νά τόν ἀκολουθήσει καί ψάλλοντας, ἐπίσης, μέ διαφορετικό ὅμως τρόπο, γιά τό λαό. Μ' αὐτό τόν τρόπο ἔπλεξε σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα ἕνα δίκτυο μουσικῆς, προορισμένο νά κάνει τά τέκνα τῆς ὥραϊα καί ν' ἀναπτύξει τό καλλιτεχνικό πνεῦμα τῆς χώρας.»

Ἡ θαυμαστή αὐτή παράδοση γιά τά Μυστήρια τοῦ Ὀρφέως συνεχίσθηκε χιλιάδες χρόνια, μέχρις ὅτου στούς κλασικούς χρόνους συναντοῦμε ἀφ' ἐνός μέν τίς Ὀρφικές Σχολές, πού μιά λαμπρή παραφυάδα τους υπῆρξε ἡ Σχολή τοῦ Πυθαγόρα, ἀφ' ἐτέρου δέ τά περίφημα Ἐλευσίνια Μυστήρια, ὅπου περισώθηκε ὑπό μορφή τελετουργική μεγάλο μέρος τῆς ἀρχαίας διδασκαλίας. Λεῖψανο τῆς Ὀρφικῆς παραδόσεως εὐρίσκεται στό γεγονός, ὅτι ὁ Ἱεροφάντης τῶν Ἐλευσινίων ἐκλεγόταν πάντοτε ἀπό τήν ἱερή οἰκογένεια τῶν Εὐμολπιδῶν. Οἱ Εὐμολπίδες ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Εὐμόλπου, πού τό ὄνομά του σημαίνει «γλυκύς ἀοιδός», ἕνα δέ ἀπό τά σπουδαιότερα προσόντα γιά τό ἀξίωμα τοῦ Ἱεροφάντη, ἦταν τό δῶρο τῆς ὥραϊας καί

ήχηρῆς φωνῆς, μέ τήν ὁποία μπορούσαν νά ψάλλονται σωστά οἱ ἱεροὶ ὕμνοι.

Οἱ Θεοί τῆς Ἑλλάδος

Οἱ θρησκευτικῆς ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦσαν πολύ διαφορετικῆς ἀπό τίς σημερινές. Δέν πρέπει νά φαντασθοῦμε, ὅτι κανένας ἀπό τοὺς μορφωμένους Ἕλληνες πίστευε ὡς πραγματικά γεγονότα τῇ μυθολογίᾳ τῆς θρησκείας του. Ἀποροῦν κάποτε μερικοί, πῶς ἦταν δυνατόν, μεγάλοι λαοί, ὅπως οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ρωμαῖοι νά ἱκανοποιοῦνται μέ ὅ,τι ἐμεῖς συνήθως ὀνομάζουμε θρησκεία τους. Δηλαδή, τό χάος ἐκεῖνο τῶν ἀπίθανων μύθων, πολλοί ἀπό τοὺς ὁποίους δέν εἶναι οὔτε κἄν εὐπρεπεῖς, ἱστοριῶν πού παρουσιάζουν τοὺς θεοὺς ἀρσενικοὺς καί θηλυκοὺς, φανερά ἀνθρώπινους στά ἔργα καί τά πάθη τους καί διαρκῶς νά μαλώνουν μεταξύ τους. Ἡ ἀλήθεια, ὅμως, εἶναι ὅτι κανείς δέν ἦταν ἱκανοποιημένος μέ αὐτά καί ποτέ αὐτό τό συνονθύλευμα δέν ἀπετέλεσε θρησκεία, ὅπως τήν ἐννοοῦμε ἐμεῖς, μολονότι ἀρκετοί ἀμαθεῖς τά ἀποδέχοντο αὐτά κατὰ γράμμα. Οἱ μορφωμένοι καί οἱ σκεπτόμενοι ἀσχολοῦντο μέ τή σπουδὴ ἑνός ἀπό τά φιλοσοφικά συστήματα, καί πολλές φορές ἦταν συγχρόνως καί μύστες τῆς σχολῆς τῶν Μυστηρίων. Ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἀνώτερη διδασκαλία διέπλαθε πράγματι τὴ ζωὴ τους καί ἐπεῖχε τὴ θέση θρησκείας, ἐκτός βέβαια, ἂν ἦσαν ἀγνωστικιστές, ὅπως συχνά συμβαίνει καί στήν ἐποχὴ μας. Ἐν τούτοις, μερικοί ἀπό τοὺς παράδοξους ἐκείνους μύθους ἐρμηνεύοντο στά Μυστήρια, ὅπου ἐδειχναν τὴ μυστικὴ διδασκαλία πού περιεῖχαν καί εἶχαν σχέση μέ τὴ ζωὴ τῆς ψυχῆς.

Ἀλλὰ πολλοί ἀπό τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλλάδος ἦσαν πραγματικά πρόσωπα, πού διαδραμάτισαν τὸ ρόλο τους στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ καί χρησίμευαν ὡς ἀγωγοί γιὰ τὴ διοχέτευση μέχρις αὐτοῦ τῆς θείας εὐλογίας. Κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς ἐξωτερικῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων ἦταν ἡ λατρεία τοῦ καλοῦ. Στὴν Ἑλλάδα ἦταν γνωστό, ὅτι κάθε ἀληθινὸ ἔργο τέχνης ἀκτινοβολοῦσε ἀτμόσφαιρα χαρᾶς καί ὠραιότητος. Γι' αὐτό οἱ Ἕλληνες στόλιζαν τοὺς ἑαυτοὺς τους καί τὴ λατρεία τους μέ κάθε εἶδους ὀμορφιά. Γνώριζαν ὅτι οἱ θεοὶ ἐκδηλώνοντο μέ τό κάλλος ὅτι ἦσαν ὅψεις καί ἀγωγοί τοῦ ἑνός καί Ἀπολύτου Καλοῦ. Μ' αὐτό τὸν τρόπο συγκέντρωναν γύρω τους ρεύματα τῆς θείας ἐπιδράσεως καί διέχεαν εὐλογία στὸν κόσμον. Οἱ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος δέν ἦσαν οἱ ἴδιοι μέ τοὺς θεοὺς πού λάτρευαν στὴν ἀρχαία Αἴγυπτο. Παρίσταναν διαφορετικῆς ὀψεις τοῦ ἑνός καί

αἰωνίου Θεοῦ, μέ μορφές πού ταίριαζαν στήν ἀνάπτυξη τῆς κελτικῆς φυλετικῆς ὑποδιαίρέσεως, ἡ ὁποία στήν οὐσία ἦταν λαός καλλιτεχνικός, ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν λαός ἐπιστημονικός. Ὅπως γνωρίζουν οἱ μελετητές τῆς ἀπόκρυφης πλευρᾶς τῶν θρησκειῶν, κάθε φυλετική ὑποδιαίρεση ἔχει τή δική της ἐμφάνιση τῆς ἀλήθειας καί τις ἰδιαίτερες θεῖες μορφές της, μέσα ἀπό τίς ὁποῖες προσφέρει τή λατρεία της πρὸς τόν Ὑψιστο. Τόν τύπο δέ τῆς θρησκείας μορφοποιεῖ ὁ ἴδιος ὁ Παγκόσμιος Ἐκπαιδευτής σέ ἀρμονία μέ τήν ἀνάπτυξη καί τόν πολιτισμό, πού θά γίνουν τό διακεκριμένο χαρακτηριστικό τῆς φυλῆς καί θά ἀποτελέσουν τήν εἰσφορά της στό συνολικό σχέδιο τῆς ἐξελίξεως τοῦ κόσμου. Στήν Ἑλλάδα, ὅπως καί στήν Αἴγυπτο, ὑπῆρχε πλῆθος τέτοιων μορφῶν, μερικές ἀπό τίς ὁποῖες παρίσταναν καί ἐμψύχωναν μεγάλοι Ἀγγελοι, πού μποροῦν σέ κάποιο βαθμό νά συγκριθοῦν μέ τούς Ἀγγέλους τῶν Χριστιανῶν, ὅπως εἶναι ὁ Μιχαήλ, ὁ Γαβριήλ, ὁ Ραφαήλ καί ἄλλοι. Οἱ Ἑλληνικοὶ θεοὶ δέν ἦσαν λιγότερο πραγματικοὶ ἀπό τίς μεγάλες αὐτές ὀντότητες, ἂν καί ἀνῆκαν σέ διαφορετικό τύπο, ὁμοιάζοντες περισσότερο μέ τούς Ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι ἐποπτεύουν τίς διάφορες χῶρες, παρά μέ τούς Ἠγέτες τῶν ἐννέα Ἀγγελικῶν Ταγμάτων τῆς Χριστιανικῆς παραδόσεως.

Ἡ Παλλάς Ἀθηνᾶ, ἡ γλαυκῶπις θεά τῆς σοφίας, ἦταν μία λαμπρή καί ἐξαίσια ὀντότητα, ἡ ὁποία τήν ἀρχαία ἐποχή κυβερνοῦσε οὐσιαστικά τήν Ἀθήνα μέ τούς πιστοὺς ὀπαδοὺς της. Ἡ ἐπιρροή της ἦταν σέ μεγάλο βαθμό ὑποκινητική, ἀλλά δέν ἦταν τόσο μιά ἐνσάρκωση ἀγάπης ἢ ἐλέους, ὅπως ἡ Παρθένος Μαρία. Ἦταν περισσότερο ἐνσάρκωση πνευματικῆς τελειότητος καί τῆς τέλειος ἐκείνης μορφῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βαθύτερη οὐσία κάθε ἀληθινῆς τέχνης. Μεγάλο μέρος τῆς θαυμάσιας Ἑλληνικῆς τέχνης ὀφείλεται στήν ἄμεση ἐμπνευσή της. Ἡ τέχνη αὐτή, γιά νά ἀρέσει στή θεά, ἔπρεπε νά εἶναι ἡ ὑψηλότερη, ἡ ἀρτιότερη καί ἡ ἀκριβέστερη. Δέν θά ἀνεχόταν τήν παραμικρή κακοτεχνία, ἀκόμη καί σέ ἀσήμαντα πράγματα. Γύρω ἀπό τήν Ἀθηνᾶ ὑπῆρχε κάτι ἀπό τή στιλπνότητα τοῦ χάλυβα. Ἦταν ψυχρή καί ὀξεῖα, σάν λεπίδα ξίφους, ἐξαιρετικά ἰσχυρή καί διατηροῦσε τό πνεῦμα τοῦ λαοῦ της στά εὐγενέστερα, ἀγνότερα καί ὠραιότερα ἐπίπεδα. Καί τοῦτο, ὄχι τόσο λόγω τῆς ἀφηρημένης ἀγάπης τοῦ ὠραίου, ἀλλά γιατί θά ἦταν ἐντροπή νά μὴν εἶναι τά πάντα ὠραῖα. Οὐσιαστικά ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν ξένη πρὸς κάθε συγκίνηση. Ὅσοι τήν ἀκολουθοῦσαμε, εἴχαμε μία διανοητική ἐκτίμηση τοῦ μεγαλείου της, μία ἐντονη ἀφοσίωση πού ἐκδηλώνετο

στά επίπεδα τοῦ νοητικοῦ κόσμου, ἓνα λαμπρό ἐνθουσιασμό. "Ομως, δέν θά τολμούσαμε νά αἰσθανθοῦμε ἀπεναντί της κανένα προσωπικό αἶσθημα, πού νά μοιάζει μέ στοργή. Ἡ Παλλάς διατηροῦσε τήν Ἀθήνα σέ πλήρη τάξη, κυβερνώντας καί διευθύνοντας τήν πόλη καί φροντίζοντας γιά τό λαό της μέ τή θαυμάσια ἔμπνευσή της. Ἐπαγρυπνοῦσε γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς πόλεώς της μέ ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον, ἀποφασισμένη νά τή διατηρεῖ περισσότερο προοδευμένη ἀπό τή Σπάρτη, τήν Κόρινθο καί τίς ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἥρα ἦταν ἐπίσης πρόσωπο πραγματικό, ἀλλά πολύ διαφορετικό ἀπό τήν Παλλάδα Ἀθηνᾶ. Ἦταν μία ἀπό τίς πολλές ἐνσαρκώσεις ἤ μορφές τῆς θηλυκῆς ὥσεως τῆς Πρώτης Ἀκτῖνος καί θεωρεῖτο ἡ βασίλισσα τοῦ Οὐρανοῦ. Ἀντιστοιχεῖ στενά μέ τήν Ἰνδική Θεά Παρβάτι, τή σάκτι ἡ δύναμη τοῦ Σίβα, πού παριστάνετο ὡς σύζυγός του, ὅπως ἡ Ἥρα ἦταν σύζυγος τοῦ Διός.

Ἡ Διόνυσος ἦταν αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Λόγος, ὅπως ἀκριβῶς καί ὁ Αἰγυπτιακός Ὅσιρις, ἄν καί μέ κάπως διαφορετική ὥψη. Ὁ θρῦλος τοῦ θανάτου καί τῆς ἀναστάσεως του εἶχε μεγάλη ἀναλογία μέ τό θρῦλο τοῦ Ὅσιρι καί διδάσκετο μέ τήν ἴδια σημασία στά Ἑλληνικά Μυστήρια.

Ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων, ὁ θεός τοῦ Ἡλίου καί τῆς μουσικῆς, πού εἶχε γιά σύμβολο τή λύρα, φαίνεται, ὅτι κατ' ἀρχήν ἦταν ὁ Ὀρφεύς, ὥστε λατρεύοντας αὐτόν οἱ Ἕλληνες προσέφεραν, πράγματι, τήν ἀγάπη τους στό μεγάλο Παγκόσμιο Ἐκπαιδευτή. Ἡ Δήμητρα καί ἡ θυγατέρα της Περσεφόνη ἡ Κόρη λατρεύοντο εἰδικότερα στήν Ἐλευσίνα. Οἱ δύο αὐτές θεότητες ἦσαν προσωποποιήσεις τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς φύσεως. Ἡ πρώτη παρίστανε τή φροντίδα πού προσφέρει ἡ μητρότητα τῆς γῆς. Ἡ δεύτερη τή δημιουργική ζωή, πού κάνει τή γῆ νά ἀνθεῖ καί νά θάλλει, νά δίνει καρπούς καί ὕστερα νά πέφτει πάλι μέ τήν ἔλευση τοῦ χειμῶνα σέ χειμέρια νάρκη. Σέ μία λανθάνουσα ἐσωτερική ζωή, γιά νά ἀναπηδήσει πάλι πρὸς τὰ ἔξω, σάν σέ νέα ἐνσάρκωση, μέ τήν ἐπίδραση τῆς Ἀνοίξεως. Ἡ Δήμητρα φαίνεται, ὅτι ἀντιστοιχεῖ μέ τήν Οὔμα, τή Μεγάλη Μητέρα, πού λατρεύεται ἀκόμη στήν Ἰνδία.

Ἡ Ἀφροδίτη, θεά τοῦ Ἔρωτος, ἡ «ποικιλόθρονος, ἀθάνατος Ἀφροδίτα» ὅπως τήν ἀποκαλεῖ ἡ Σαπφώ, παρίστανε τή θηλυκή ὥψη τῆς θεότητος, ὡς θείας συμπάθειας. Ὀνομαζόταν «ἀφρογένεια», ἐπειδὴ ἐπιστεύετο ὅτι, ἀπό μυστική ἄποψη, ἀνεδύθη ἀπό τὰ ὕδατα τοῦ Ὠκεανοῦ.

· Ο ώραϊος αὐτός συμβολισμός τοῦ ὀνόματός της ἀναφέρεται στή μορφική ἄποψη τῆς θεότητος, τῇ ρίζα τῆς ὕλης - τήν ἀποκαλούμενη «βαθεΐαν θάλασσαν» ἢ «Παρθένον θάλασσαν», ἡ ὁποία ἦταν ἐμποτισμένη ἀπό τῇ θείᾳ ζωῇ καὶ ὠραιότητα καὶ ἔτσι γεννᾷ τήν ὠραιότερη τῶν μορφῶν. · Ο χαρακτηρισμός «ἀφρογένεια» εἶναι ἰδιαίτερα εὐστοχος, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη, ὅτι ὅλες οἱ μορφές συνθέτονται ἀπό ἀθροίσματα φυσαλίδων, πού σχηματίσθηκαν στήν «βαθεΐαν θάλασσαν», τόν αἰθέρα τοῦ ἄπειρου διαστήματος. · Ὅλα αὐτά ἐξηγοῦντο στοὺς μύστες τῶν Μυστηρίων. · Ἡ ἴδια μυστική ἐννοια ὑπάρχει καί μέσα στήν ἐπωνυμία «· Ἀστήρ Θαλάσσης», πού δίδεται στήν Παρθένο Μαρία, ἂν καί αὐτή ἐνσωματώνει πληρέστερη ἐκδήλωση τῆς θείας ἀγάπης στήν τελειότητα τῆς αἰώνιας μητρότητος. Συγκεντρώνει, πραγματικά, στό πρόσωπο της πολλές ὅψεις τῆς θεότητος, οἱ ὁποῖες στήν ἀρχαία Ἑλλάδα ἦσαν χωρισμένες. · Ὅπωςδὴποτε, ὑπῆρχαν δύο μορφές λατρείας τῆς Ἀφροδίτης. · Ἡ ἀνώτερη μορφή ἐνσωματώνετο στήν «Οὐρανίαν Ἀφροδίτην», ἡ ὁποία ἦταν πραγματικά ἡ «Μήτηρ τοῦ καλοῦ ἔρωτος». · Ὑπῆρχε καί ἡ κατώτερη ὅψη τῆς λατρείας της μέ τό ὄνομα τῆς «Πανδήμου Ἀφροδίτης», ἡ ὁποία ἐκπροσωποῦσε τόν γήϊνο κοινό ἔρωτα, πού ὀδηγεῖ σέ πολλές πονηρές καί χυδαῖες ἐπιθυμίες, ἀνάξιες τοῦ ὀνόματος τοῦ ἔρωτος. · Ἡ ὅψη αὐτή ἦταν ἡ κυρίαρχη κατά τήν ἐποχή πού ἡ ἀρχαία θρησκεία εἶχε καταπέσει στήν παρακμή καί τῇ διαφθορά. · Ἡ Ἀφροδίτη ἀντιστοιχεῖ μέχρις ἐνός σημείου μέ τήν Ἰνδική Λάξιμι.

Οἱ θεοί εἶχαν σχέση μέ τά Μυστήρια καί ἐργάζοντο μέ τοὺς, πῶ πιστοὺς ὁπαδοὺς τους καί μέσω αὐτῶν. · Ἀλλά καί σ' αὐτά ἀκόμη τά Μυστήρια ὑπῆρχε λιγότερη εὐλάβεια καί περισσότερη διανοητική ἐκτίμηση, σέ σύγκριση μέ τῇ σημερινή μας θρησκεία. Μελετώντας διάφορους κλάδους τῶν Μυστηρίων, ὅπως ἐτελοῦντο σέ διάφορες χῶρες, δέν μπορούμε νά δώσουμε τίποτε περισσότερο ἀπό κάποιες ἀναλογίες. Δέν μπορούμε νά ἐλπίζουμε ὅτι θά παρουσιάσουμε ἀκριβεῖς συγκρίσεις. Καί ἡ δυσκολία εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη, ὅταν προσπαθοῦμε νά συγκρίνουμε τίς ἀρχαῖες πίστεις μέ τίς νεότερες, γιατί ἡ συνολική ἐμφάνισή τους ἦταν πολύ διαφορετική ἀπό τῇ δική μας.

Οἱ βαθμοφόροι

Κατά τοὺς κλασικοὺς χρόνους ἡ διεύθυνση τῶν Ἑλευσινίων Μυστηρίων ἦταν ἐμπιστευμένη στά χέρια δύο οἰκογενειῶν, τῶν Εὐμολπιδῶν καί τῶν Κηρύκων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐπίσης σχέση καί μέ τῇ

λατρεία τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος τῶν Δελφῶν. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀξιωματοῦχους ἐκλέγοντο ἀπὸ τίς δύο αὐτές οἰκογένειες, ἀλλά πλὴν αὐτῶν ὑπῆρχαν καί ἐπίσημοι πολιτικοί ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας, ὑπεύθυνοι γιά τό δημόσιο τελετουργικό τῶν Μυστηρίων καί γιά τήν οἰκονομική τους διαχείριση.

Κύριος ἀξιωματοῦχος ἦταν ὁ Ἱεροφάντης, ἰσόβιος λειτουργός, ἐκλεγόμενος διά κλήρου ἀπὸ τήν οἰκογένεια τῶν Εὐμολπιδῶν. Ἦταν ὁ μόνος ὑπεύθυνος γιά τή φύλαξη τῶν Ἱερῶν, τῶν καθγιασμένων θησαυρῶν, πού τόσο σημαντικό μέρος διαδραμάτιζαν στήν τελετουργική μαγεία τῶν Μυστηρίων. Κατά ἀπαράβατο κανόνα, ἦταν ἄνδρας μέγας στήν ἡλικία, διακεκριμένης θέσεως, καί ἀσκοῦσε τόν ἀνώτατο ἔλεγχο σέ ὁλόκληρο τό σύστημα τῶν μυστικῶν ἱεουργιῶν. Ἀμέσως μετὰ ἀπ' αὐτόν στήν Ἱεραρχία ἦταν ὁ Δαδοῦχος, ὁ φέρων τήν διπλή δᾶδα, ἰσόβιος καί αὐτός, ἐκλεγόμενος ἀπὸ τήν οἰκογένεια τῶν Κηρύκων. Καί οἱ δύο εἶχαν οἰκίες μέσα στόν ἱερό περίβολο στήν Ἐλευσίνα, ὅπου μόνο μυημένοι μποροῦσαν νά εἰσέλθουν. Ἐνῶ ὅμως ὁ Ἱεροφάντης ζοῦσε σχεδόν σέ πλήρη ἀπομόνωση, ὁ δαδοῦχος μετεῖχε πολλές φορές ἐνεργῶς στή διαχείριση τῶν κοινῶν. Τρίτος κατά σειρά ἀξιωματικός ἦταν ὁ Ἱεροκῆρυξ, καί αὐτός ἰσόβιος, ἐπίσης ἀπὸ τήν οἰκογένεια τῶν Κηρύκων. Ἐνα ἀπό τά καθήκοντά του ἦταν νά ἀπαγγέλλει τήν ἐπίσημη προκήρυξη πρός τοὺς Μύστες πρό τῆς μυήσεως στά Μείζονα Μυστήρια, σχετικά μέ τήν ὑποχρέωσή τους νά τηρήσουν ἀπόλυτη σιγή γιά τά ἱερά πράγματα.

Τέταρτος ἀξιωματικός ἦταν ὁ Ἱερεὺς τοῦ Βωμοῦ, προερχόμενος καί αὐτός ἀπὸ τήν οἰκογένεια τῶν Κηρύκων, ὁ ὁποῖος κατά τοὺς νεότερους χρόνους εἶχε τήν εὐθύνη τῶν θυσιῶν. Τήν ἐποχή τῆς ἀκμῆς τῶν Μυστηρίων οὐδέποτε προσφέροντο θυσίες ζώων. Ὅπως, ὅμως, σέ ὅλα τά θρησκευτικά συστήματα ἔτσι καί ἐδῶ ἔφθασε ἐποχή, κατά τήν ὁποία ἡ παράδοση ἐγίνε ἀπλός τύπος καί μεγάλο μέρος τῆς ἐσωτερικῆς γνώσεως χάθηκε. Τότε ἀκριβῶς, μερικά διδάγματα σχετικά μέ τή σημασία τῆς θυσίας καί τή θέση της στήν πνευματική ζωή διαστρεβλώθηκαν καί κατέληξαν στή σκληρή δεισιδαιμονία, ὅτι ἡ θυσία τῶν ζώων ἦταν ἀναγκαία στή θεότητα.

Ἐπῆρχαν ἀκόμη δύο γυναῖκες ἱεροφάντιδες, ἀφιερωμένες στίς δύο θεές, οἱ ὁποῖες ἐπόπτευαν τῶν Μυστηρίων, τήν Δήμητρα καί τήν Περσεφόνη. Ἐπῆρχε ἐπὶ πλέον, καί μία ἱέρεια τῆς Δήμητρας, ἡ ὁποία φαίνεται, ὅτι εἶχε στενή σχέση μέ κάποιες ἄλλες ἱεουργίες τῶν δύο θεαινῶν, πού ἦσαν προσιτές μόνο σέ γυναῖκες (Θεσμοφόρια, Ἀλῶα). Στίς τελεουργίες ἔπαιρναν ἐπίσης μέρος καί ὀρισμένοι ἀνώτεροι

ἀξιωματοῦχοι. Ὅπως καί στήν Αἴγυπτο, οἱ γυναῖκες ἦσαν δεκτές στά Μυστήρια μέ τούς ἴδιους ὅρους, ὅπως καί οἱ ἄνδρες, ἐκτός δέ ἀπό τό ζήτημα τῶν ἀξιωμάτων καμιά ἄλλη διάκριση δέν γινόταν ἀνάμεσα στά δύο φύλα. Ἡ διδαχή τῶν ὑποψηφίων εἶχε ἀνατεθεῖ στούς Μυσταγωγούς, οἱ ὁποῖοι δίδασκαν κάτω ἀπό τήν ἀνώτερη ἐπίβλεψη τοῦ Ἱεροφάντη. Οἱ Μυσταγωγοί προετοίμαζαν τούς Μύστες γιά τήν τέλεση τῶν Μυστηρίων καί τούς ἀνακοίνωναν ὀρισμένους τύπους, οἱ ὁποῖοι θά ἐχρειάζοντο στή διάρκεια τῆς τελετῆς. Ἐνα τάγμα ἱερείων ζοῦσε μοναχική καί περιορισμένη ζωή στήν Ἐλευσίνα μέ τήν ὑποχρέωση τῆς ἀγαμίας, ἀφιερωμένο στήν ἀνώτερη ζωή. Πιθανότατα αὐτές ἦσαν οἱ «μέλισσες», γιά τίς ὁποῖες ὁμιλεῖ ὁ Πορφύριος καί διάφοροι ἄλλοι συγγραφεῖς.

Τά Μικρά Μυστήρια

Τά Ἐλευσίνια Μυστήρια διαιροῦντο σέ δύο βαθμούς, τά Μικρά ἢ Ὀλείζω καί τά Μεγάλα. Ἐδῶ δέν συναντοῦμε ἴχνη τριβαθμικοῦ συστήματος, γιά τό ὁποῖο ἐκφράζονται εἰκασίες ἀπό μερικούς μελετητές τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, ἂν καί ὑπῆρχαν εἰδικές τελετές γιά τήν ἐγκατάσταση τῶν κυριότερων ἀξιωματικῶν. Τα Μικρά Μυστήρια ἐτελοῦντο στό ναό τῆς Δήμητρας καί τῆς Περσεφόνης στίς Ἀγρες, κοντά στήν Ἀθήνα, τό μήνα Ἀνθεστηριῶνα (Μάρτιο). Σ' αὐτά παρεῖχετο διδασκαλία γιά τή μεταθανάτια ζωή στόν διάμεσο ἢ ἀστρικό κόσμο, ἀκριβῶς ὅπως συνέβαινε καί στά Ἑλλάσωνα Μυστήρια τῆς Αἰγύπτου. Ἀπό αὐτή τήν ἄποψη μπορεῖ νά γίνει σύγκριση αὐτῶν τῶν Μυστηρίων μέ τόν δικό μας 1ο Τεκτονικό βαθμό, ἂν καί οἱ λεπτομέρειες τοῦ τελετουργικοῦ δέν ἔχουν ἀκριβῆ ἀντιστοιχία. Ἡ τελετουργία διεξήγετο ἀπό τόν Ἱεροφάντη τῆς Ἐλευσίνος, μέ τή βοήθεια τῶν διαφόρων ἀξιωματικῶν του. Οἱ μυημένοι δέ σ' αὐτό τό βαθμό ὀνομάζοντο μύστες.

Πρίν ἀπό τήν τελετή γινόταν προκαταρκτικός καθαρμός ἢ βάπτισμα στά ὕδατα τοῦ Ἰλισοῦ, κατά τή διάρκεια τοῦ ὁποῖου ἀπαγγέλοντο ὀρισμένοι τελετουργικοί τύποι. Ἡ συνέχεια λάμβανε χώρα στά ἄδυστα τοῦ ναοῦ, ὅπου ἐπιδεικνύοντο στόν ὑποψήφιο ἀναπαραστάσεις τοῦ ἀστρικοῦ κόσμου καί τοῦ ἐδίδοντο ἐξηγήσεις σχετικά μέ τό ἀποτέλεσμα μερικῶν γήινων πράξεων στή μεταθανάτια ζωή. Σέ παλαιότερους χρόνους, ὅταν ὁ διευθύνων ἱεροφάντης περιέγραφε τό ἀποτέλεσμα κάποιου ἰδιαίτερου ἐγκλήματος ἢ ἐλαττώματος, χρησιμοποιοῦσε τίς ἀπόκρυφες δυνάμεις του γιά νά ὑλοποιεῖ ἓνα ζωντανό παράδειγμα πού περιέγραφε με λόγια. Σέ

μερικές μάλιστα περιπτώσεις, ὅπως λέγεται, ἔδινε στή βασανιζόμενη ψυχή τό μέσο νά μιλήσει καί νά ἐξηγήσει τίς συνθήκες, στίς ὁποῖες βρέθηκε, ἐπειδή περιφρόνησε, ὅσο βρισκόταν στή γῆ, τούς αἰώνιους νόμους πού διέπουν τούς κόσμους. Ἐπίσης, χάριν τῆς διδασκαλίας τῶν νεοφύτων, μερικές φορές ὑλοποιεῖτο μιά ζωντανή εἰκόνα τῆς καταστάσεως κάποιου πού ὑπῆρξε θῦμα ἐξαιτίας τῆς δικῆς του ἀφροσύνης.

Κατά τούς χρόνους τῆς παρακμῆς, ὅπως συνέβη καί στήν Αἴγυπτο, δέν ὑπῆρχαν ἱεροφάντες ἱκανοί νά παράγουν αὐτές τίς ἀπόκρυφες ἀπεικονίσεις. Γι' αὐτό, τή θέση τῶν ὑλοποιούμενων φαντασμάτων ἔπαιρναν ἡθοποιοί, ἀσκημένοι νά ὑποκρίνονται τίς βασανιζόμενες ψυχές. Μερικές φορές προβάλλοντο μπροστά στούς ὑποψήφιους φασματώδεις εἰκόνες ἀμφίκοιλων κατόπτρων, ἐνῶ ἄλλοτε χρησιμοποιοῦσαν εἰδικά κατασκευασμένα ἀγάλματα ἢ αὐτόματα ἀνδρεῖκελα. Ἀσφαλῶς, οἱ θεατές αὐτῶν τῶν σκηνῶν ἀντιλαμβάνοντο, ὅτι πρόκειται γι' ἀπλές ἀναπαραστάσεις καί κανεῖς δέν φαντάσθηκε ποτέ ὅτι εἶναι ζωντανές περιπτώσεις. Μερικοί ὅμως ἀπό τούς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δέν μπόρεσαν νά ἀντιληφθοῦν αὐτό τό γεγονός καί προσπάθησαν μέ ζῆλο νά ἀποκαλύψουν ἀνύπαρκτες ἀπάτες. Ἐκτός ἀπό τή διδασκαλία σχετικά μέ τά ἀκριβῆ ἀποτελέσματα στόν ἀστρικό κόσμο τῶν φυσικῶν σκέψεων καί πράξεων, ὑπῆρχε ἐκτενής διδασκαλία σχετική μέ τήν κοσμογονία. Ἐξηγεῖτο δέ πλήρως ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω στή γῆ, πάλι μέ τή βοήθεια παραστατικῶν σκηνῶν καί εἰκόνων, οἱ ὁποῖες στήν ἀρχή παράγοντο μέ τήν ὑλοποίηση, ἀργότερα δέ μέ ποικίλες ἀπομιμήσεις.

Γιά τούς μυημένους στά Μυστήρια ὑπῆρχαν ὀρισμένες παροιμίες καί ἀφορισμοί. «Ὁ θάνατος εἶναι ζωή καί ἡ ζωή εἶναι θάνατος», ἦταν ἓνα ρητό πού δέν χρειάζεται καμία ἐξήγηση γιά ὅποιον μελετάει τήν ἐσωτερική ἄποψη τῆς ζωῆς καί μέχρις ἐνός σημείου, τουλάχιστον, ἐννοεῖ πόσο πῶς πραγματική καί ζωηρή εἶναι ἡ ζωή στά πνευματικότερα πεδία ἀπό τή φυλακή αὐτή στή σάρκα. «Ὁ ἐπιζητῶν τήν πραγματικότητα κατά τή διάρκεια αὐτῆς τῆς ζωῆς θά ἐξακολουθεῖ νά τήν ἐπιζητεῖ καί μετά θάνατον, ὁ δέ ἐπιζητῶν τή μή πραγματικότητα σέ αὐτή τή ζωή θά τήν ἐπιζητεῖ καί μετά θάνατον». Αὐτό ἦταν ἓνα ἄλλο ρητό, ἐντελῶς σύμφωνο μέ τά γεγονότα τῆς ὑπάρξεως πέραν τοῦ θανάτου. Ἐξέφραζε ἔντονα τή μεγάλη ἐκείνη ἀλήθεια, ὅτι ὁ θάνατος δέν μεταβάλλει σέ τίποτε τόν πραγματικό ἄνθρωπο, ἀλλ' ὅτι οἱ διαθέσεις καί ὁ τρόπος τῆς σκέψεώς του παραμένουν ἀκριβῶς, ὅπως ἦσαν καί πρίν.

Οἱ μῦθοι τῆς ἐξωτερικῆς θρησκείας τῆς χώρας ἦταν ἀντικείμενο μελέτης στά Ἑλευσίνια Μυστήρια, ὅπως καί στά Μυστήρια τῆς Αἰγύπτου. Ἀνάμεσα στούς μύθους πού ἀναφέρονται στή ζωὴ μετὰ τὸ θάνατο, ἦταν καί ὁ μῦθος τοῦ Ταντάλου, ὁ ὁποῖος εἶχε καταδικασθεῖ νά βασανίζεται ἀπὸ ἀκόρεστη δίψα στὸν Ἄδη. Ὑπῆρχε παντοῦ ἄφθονο νερό γύρω του, ὅταν ὅμως δοκίμαζε νά πιεῖ, τὸ νερό ἀπομακρυνόταν. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του κρεμόντουσαν κλαδιά γεμάτα καρπούς, ἀλλ' ὅταν ἄπλωνε τὸ χέρι του νά τοὺς κόψει, ἀνέβαιναν τόσο ψηλά, πού δέν μποροῦσε νά τοὺς φθάσει. Ὁ μῦθος, ὅπως ἐξηγοῦσαν, ἐσήμαινε ὅτι ὁποῖος πεθαίνει γεμάτος μέ αἰσθησιακές ἐπιθυμίες ὁποιασδήποτε φύσεως, μετὰ τὸ θάνατο ἐξακολουθεῖ νά κυριαρχεῖται ἀπὸ τίς ἴδιες ἐπιθυμίες, πού εἶναι ἀνίκανος πλέον νά ἱκανοποιήσῃ.

Ἕνας ἄλλος μῦθος ἦταν τοῦ Σισύφου, καταδικασμένου νά κυλάει ἀδιάκοπα σέ ἀνηφορικὴ ἐπιφάνεια τεράστιο ὄγκο μαρμάρου, ὁ ὁποῖος μόλις ἔφθανε στήν κορυφὴ τοῦ ὑψώματος, κυλοῦσε πάλι πρὸς τὰ κάτω. Ὁ μῦθος αὐτός παρίστανε τὴ μεταθανάτια κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ γεμάτου μέ προσωπικὲς φιλοδοξίες, ὁ ὁποῖος ἐξόδευσε ὁλόκληρὴ τὴ ζωὴ του στήν κατάστροφη σχεδίων γιὰ ἰδιοτελεῖς σκοπούς. Ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ καί στὸν ἄλλο κόσμο νά συλλαμβάνει καί νά ἐφαρμόζει τὰ ἴδια σχέδια, ἀνακαλύπτοντας πάντοτε τὴ στιγμή τῆς ἐκπληρώσεως τους, ὅτι δέν πρόκειται παρὰ γιὰ ἀπατηλὰ ὄνειρα. Συμβόλιζε τὴν ἀκόρεστη ἐπιθυμία, ἡ ὁποία κατατρώγει συνεχῶς στὸν ἄνθρωπο, μέχρις ὅτου ἡ ὁδὺνὴ τὴν κατακάψει ὀλοσχερῶς. Οἱ ἐπιθυμίες καθαίρονται μέ διάφορους παραπλήσιους τρόπους καί ὁ ἄνθρωπος γίνεται τότε ἱκανός νά προχωρήσῃ στή ζωὴ τοῦ οὐράνιου κόσμου, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας στά Μεγάλα Μυστήρια.

Μέσα στά Μικρά Μυστήρια, ὑπῆρχε καί ἐδῶ μία ἐσωτερικὴ σχολή, προορισμένη γιὰ τὴν ἐκπαίδευση ἐκλεκτῶν ὑποψηφίων. Σ' αὐτοὺς ἐδιδάσκετο ὁ τρόπος τῆς ἀφυπνίσεως τῶν αἰσθήσεων τοῦ ἀστρικοῦ πεδίου, ὥστε νά εἶναι σέ θέση νά ἐπαληθεύουν ἀπευθείας τὰ δεδομένα τῆς διδασκαλίας τῶν Μυστηρίων. Ὅπως καί στήν Αἴγυπτο, οἱ αὐστηρές δοκιμασίες θάρρους ἐπιβάλλοντο μόνο στοὺς ὀλίγους ἀπὸ τοὺς μυουμένους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν σκοπὸ νά ὑποβληθοῦν σέ θετικὴ ἀποκρυφιστικὴ ἐκπαίδευση καί νά γίνουν ἐνεργοὶ ἐργάτες στό ἀστρικὸ καί τὰ ἄλλα ἀκόμῃ ἀνώτερα πεδία. Πάρα πολλοὶ μυήθηκαν χωρὶς νά ὑποστοῦν αὐτές τίς δοκιμασίες. Κάποιος συγγραφέας ἀναφέρει μία συγκέντρωση τριάντα χιλιάδων μυστῶν. Ὅλοι οἱ

ἄνθρωποι μέ σοβαρό χαρακτήρα προσελκύοντο ἀπό τά Μυστήρια αὐτά, ὅπως περίπου συμβαίνει σήμερα μέ τούς νέους πού θέλουν νά φοιτήσουν στά Πανεπιστήμια. Ἐπί πλέον, πολλοί ἀπ' αὐτούς ἔδειχναν ἐνδιαφέρον καί γιά κάποιο φιλοσοφικό σύστημα.

Ἡ ἐσωτερική σχολή ἐτηρεῖτο μυστική καί ἡ λειτουργία της ἦταν ἄγνωστη ἀκόμη καί στούς μύστες, μέχρι τή στιγμή πού ἐκρίνοντο ἄξιοι νά γίνουν δεκτοί σ' αὐτή. Ἐνδυμα τῶν μυστῶν ἦταν τό διάστικτο δέρμα τοῦ ἐλαφιοῦ (ἡ λεγόμενη Νεβρίς), εὖστοχο σύμβολο τοῦ ἀχαλιναγώγητου ἀστρικοῦ σώματος, τό ὁποῖο στόν πρῶτο αὐτό βαθμό ἔπρεπε νά δαμασθεῖ καί νά ὑποταχθεῖ διά τῆς θελήσεως. Τό ἔνδυμα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ μέ τό δέρμα τῆς λεοπαρδάλεως, τό ὁποῖο φοροῦσαν οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς, καθώς καί μέ τό δέρμα τῆς τίγρεως ἡ τῆς ἀντιλόπης, πού πολύ συχνά χρησιμοποιοῦν οἱ Γιόγκι τῆς Ἀνατολῆς.

Τά Μεγάλα Μυστήρια

Τά Μεγάλα Μυστήρια ἐτελοῦντο στήν Ἐλευσίνα τό μήνα Βοηδρομιῶνα (Σεπτέμβριο). Μέ τήν εὐκαιρία τῆς τελέσεως ἐόρταζε ὁλόκληρη ἡ Ἑλλάδα καί γινόντουσαν λαμπρές τελετές, ὅπου συμμετεῖχαν ὅλοι, μυημένοι καί ἀμύητοι. Οἱ δημόσιες αὐτές τελετές ἔχουν περιγραφεῖ λεπτομερῶς ἀπό συγχρόνους συγγραφεῖς. Ἐκτός ὅμως ἀπό τίς ἐξωτερικές περιγραφές τίποτε ἄλλο δέν εἶναι γνωστό στόν ἔξω κόσμο γιά τά Μεγάλα Μυστήρια, πλήν μερικῶν ἀορίστων ὑπαινιγμῶν. Τή δέκατη τρίτη ἡμέρα τοῦ Βοηδρομιῶνος συγκεντρώνοντο στήν Ἐλευσίνα οἱ νέοι πού θ' ἀποτελοῦσαν τή συνοδεία τῆς ἐπίσημης πομπῆς πρός τήν Ἀθήνα. Τήν ἐπόμενη μεταφέροντο μέ ἐπιβλητική ἐπισημότητα τά ἱερά στή μεγάλη πόλη, συνοδευόμενα ἀπό τόν ἱεροφάντη, τούς ἀξιωματικούς του, τά μέλη τῶν ἱερατικῶν οἰκογενειῶν, τό σῶμα τῶν ἱερειῶν καί τήν ἀκολουθία τοῦ ναοῦ τῆς Ἐλευσίνος. Τά ἱερά ἦσαν ἀντικείμενο βαθύτατης εὐλάβειας. Μεταφέροντο σέ μεγάλα λύγινα κάνιστρα, δεμένα μέ πορφυρές μάλλινες ταινίες ἐπάνω σέ τελετουργικό ἄρμα. Μόνο ὁ ἱεροφάντης καί οἱ ἀξιωματικοί του ἐπιτρέπετο νά τά πιάνουν καί ἀπαγορεύετο σέ ὅλους, πλήν τῶν μυστῶν, νά τά ἰδοῦν, ἐπί ποινῇ μάλιστα θανάτου. Τόν ὑπόλοιπο χρόνο παρέμεναν σέ ἓνα ἱερό ἢ παρεκκλήσιο τοῦ ναοῦ τῆς Ἐλευσίνος (τό λεγόμενο Ἀνάκτορο), ὅπου ἐφυλάγοντο μέ μεγάλη φροντίδα καί δέος, ὡς ἀντικείμενα θείας προελεύσεως.

Ὅταν ἡ πομπή ἔφθανε στά πρόθυρα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, οἱ

ἄρχοντες καί ὁ λαός ἔβγαιναν νά προῦπαντήσουν τά Ἱερά καί μέ κάθε μεγαλοπρέπεια τά συνόδευαν μέχρι τό Ἑλευσίνιο, στούς πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως. Ὡπως καί ὁ κύριος ναός τῆς Ἑλευσίνας, ἔτσι καί αὐτός περιστοιχίζετο ἀπό ψηλά τείχη, ἡ εἴσοδος δέ ἐπιτρεπόταν μόνο στούς μύστες. Κατά τήν 15ῃ τοῦ μηνός, ἡμέρα τῆς πανσελήνου, συγκεντρώνοντο οἱ ὑποψήφιοι πρός προαγωγή στά Μεγάλα Μυστήρια καί γινόταν ἡ ἐπίσημη διακήρυξη, στήν ὁποία ἀναφέροντο ἐκεῖνοι πού δέν μπορούσαν νά εἰσέλθουν στά Μυστήρια: «Οἱ μεμιασμένοι ἔχοντες τάς χειῖρας... οἱ ἀκατάληπτον ἔχοντες τήν φωνήν». Ὁ τελευταῖος χαρακτηρισμός θεωρήθηκε ὅτι ὑπονοεῖ, πώς μόνον σέ Ἑλληνόφωνους ἐπιτρεπόταν ἡ εἰσδοχή στά Μυστήρια. Ὁ Φουκάρ, ὅμως, προβάλλει ὡς πιθανότερη ἐξήγηση, ὅτι ἡ λαλιά ἔπρεπε νά εἶναι ἀπρόσκοπτη, γιά νά ἐκφωνοῦνται ὀρθά οἱ ἱερές τυπικές φράσεις. Τήν ιδιότητα αὕτη συγκρίνει μέ τόν Αἰγυπτιακό τίτλο Μαάτ-Χερού, ὁ ὁποῖος σημαίνει ὄχι μόνο τόν ὀρθῶς ὁμιλοῦντα, ἀλλά καί τόν ἱκανό νά χειρίζεται ἀπταιστως τίς ἀπόκρυφες δυνάμεις τῶν ἡχων. (Λιβάνιος, παρά Foucart). Ὡταν θυμηθοῦμε τήν παράδοση γιά τόν Ὀρφέα καί ἀντιληφθοῦμε πόσο σπουδαῖο ρόλο ἔπαιζε ἡ ἡχος στά Ἑλληνικά Μυστήρια, μπορούμε νά δεχθοῦμε, ὅτι αὕτη ἡ ὑπόθεση δέν εἶναι ἀβάσιμη.

Τή δεκάτη ἕκτη ἡμέρα τοῦ μηνός οἱ μύστες ἔκαναν τελετουργικό λουτρό καθαρμοῦ στή θάλασσα. Τίς ἐπόμενες δύο ἡμέρες γινόντουσαν διάφορες δημόσιες λιτανεῖες, ἐνῶ οἱ μύστες παρέμεναν περιορισμένοι στό ναό, διδασκόμενοι καί προετοιμαζόμενοι μέ διαλογισμό, γιά νά μυηθοῦν στά Μεγάλα Μυστήρια. Τή δεκάτη ἐννάτη ἡμέρα σχηματιζόταν ἡ μεγάλη πομπή τῶν μυστῶν πρός τήν Ἑλευσίνα. Τά Ἱερά μεταφέροντο πάλι στή θέση τους μέ τή μεγαλύτερη λαμπρότητα καί μεγαλοπρέπεια, καί οἱ ὑποψήφιοι, ὅπως καί οἱ ἀδελφοί, ἐβάδιζαν θριαμβικά πρός τό ναό τῆς μυήσεως, ἀκολουθούμενοι ἀπό μεγάλο πλῆθος λαοῦ.

Μπροστά ἦταν τό ἄρμα τοῦ Βάκχου μέ τό ἄγαλμα τοῦ «ῥαίου νεαροῦ Θεοῦ», ὁ ὁποῖος ἦταν μία ἀπό τίς μορφές τοῦ Διονύσου, ὁ «Ἀκτινοβόλος Ἀστήρ τῆς νυκτερινῆς μυήσεως», ὅπως τόν ὀνομάζει ὁ Ἀριστοφάνης στούς Βατράχους του. Ὡστερα ἐβάδιζαν οἱ νέοι, στεφανομένοι μέ μύρτα κρατώντας ἀσπίδες καί δόρατα, τῶν ὁποίων καθῆκον καί προνόμιο ἦταν νά συνοδεύσουν τά Ἱερά, τά ὁποῖα μεταφέροντο ἐπάνω στό τελετουργικό ἄρμα, μέσα στά κάνιστρα καί δεμένα ἀκόμη μέ τίς πορφυρές ταινίες. Ἀκολουθοῦσαν ὁ ἱεροφάντης καί οἱ ἀξιωματικοί του, στεφανωμένοι ἐπίσης, καί πιό πίσω

οί μύστες, πού ὀδηγοῦσαν οἱ μυσταγωγοί. Τέλος, ἐρχόταν ἡ πολυπληθὴς συνοδεία τοῦ λαοῦ διαιρεμένη σέ φυλές καί δήμους, μέ ἐπικεφαλῆς τούς πολιτικούς ἄρχοντες καί τά μέλη τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων. Καί ὅλη αὐτή τῇ μεγαλοπρεπῇ συνοδείᾳ ἀκολουθοῦσαν ζῶα φορτωμένα μέ στρωμνές καί προμήθειες γιά τήν ὀλιγοήμερη διαμονή στήν Ἑλευσίνα.

Ἡ πομπή ἔφθανε τήν νύκτα στό ἱερό χωριό καί ἔμοιαζε μέ πύρινο ποταμό πού σελάγιζε μέ τό ἐκτυφλωτικό φῶς τῶν ἀναρίθμητων δάδων πού κρατοῦσε ὁ κόσμος. Κάτω ἀπό τίς δυνατές ἐπευφημίες τοῦ λαοῦ τά ἱερά μεταφέροντο στόν καθαγιασμένο περίβολο ἀπό τόν ἱεροφάντη καί τοποθετοῦντο πάλι στή λάρνακα πού βρισκόταν μέσα στήν αἴθουσα τῆς μυσσεως (τοῦ Τελεστηρίου). Τίς ἐπόμενες δύο ἡμέρες, ὅποτε γινόταν καί ἡ ἀληθινή τελετουργική διδασκαλία, οἱ μύστες παρέμεναν μέσα ἀπό τά τείχη πού ἦσαν γύρω ἀπό τό ναό. Τέλος, ὅλη αὐτή ἡ λαμπρή ἐορτή ἔκλεινε μέ μία πανηγυρική συγκέντρωση ἔξω ἀπό τά τείχη τοῦ ναοῦ μέ τή συμμετοχή ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτῶν.

Στά Μεγάλα Μυστήρια ἡ διδασκαλία γιά τή μεταθανάτια ζωή ἐπεκτείνετο καί στόν οὐράνιο κόσμο. Ἔτσι, ἀπό κάποια ἄποψη, τά Μεγάλα Μυστήρια ἀντιστοιχοῦν μέ τό δικό μας βαθμό τοῦ Ἑτ.·. Οἱ μύστες ὀνομάζοντο Ἐπόπτες καί τό λειτουργικό ἔνδυμα τους δέν ἦταν πλέον ἡ νεβρίς, ἀλλά τό χρυσόμαλλο δέρας, μέ τό ὁποῖο σχετίζεται ὁ μῦθος τοῦ Ἰάσωνος καί τῶν συντρόφων του. Τό ἔνδυμα αὐτό συμβολίζει τό νοητικό σῶμα καί τήν ὀριστική ικανότητα λειτουργίας μέσα σ' αὐτό. Ὅσοι ἔχουν ἀντικρύσει τή θαυμάσια ἀκτινοβολία ὅλων, ὅσων ἀνήκουν στό νοητικό πεδίο, ὅσοι ἔχουν παρατηρήσει τούς ἀναρίθμητους στροβίλους πού παράγονται ἀπό τήν ἀδιάκοπη ἐκπομπή καί σύγκρουση τῶν μορφῶν - σκέψεων, ὅσοι γνωρίζουν ὅτι τό λαμπρό κίτρινο χρῶμα φανερώνει εἰδικά τή νοητική δράση, θ' ἀναγνωρίσουν ὅτι ὁ συμβολισμός δέν ἦταν ἄστοχος.

Στό στάδιο αὐτό, ὅπως καί στό κατώτερο, τῶν Μικρῶν Μυστηρίων, ὑπῆρχαν δύο τύποι μυστῶν. Στόν πρῶτο ἀνῆκαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἱκανοί νά διδαχθοῦν τή χρήση τοῦ νοητικοῦ σώματος καί νά σχηματίζουν γύρω του τόν ἰσχυρό φορέα ἀπό ἀστρική ὕλη, τό λεγόμενο Μαγιάβι - Ρούπα. Στή μεγαλύτερη πλειονότητα ἀνῆκαν οἱ μύστες, οἱ ὁποῖοι δέν ἦσαν ἀκόμη προετοιμασμένοι γι' αὐτοῦ τοῦ εἵδους τήν ἀνάπτυξη, ἦσαν ἐν τούτοις, σέ θέση νά δεχθοῦν διδασκαλίες σχετικές μέ τό νοητικό πεδίο καί τίς συναφεῖς μέ αὐτό δυνάμεις καί ιδιότητες. Ὅπως στά Μικρά Μυστήρια, ὁ μύστης

ἐμάθαινε τὰ ἀκριβῆ ἀποτελέσματα ὀρισμένων πράξεων στό διάμεσο κόσμο μετά τό θάνατο, ἔτσι καί στά Μεγάλα Μυστήρια ἐμάθαινε τό τρόπο μέ τόν ὁποῖο αἰτίες πού δημιουργήθηκαν στόν γήινο κόσμο, παράγουν ἀποτελέσματα πού ἐκδηλώνονται στόν οὐράνιο κόσμο. Στά Μικρά Μυστήρια ἐδιδάσκετο ἡ ἀνάγκη καί ἡ μέθοδος τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐπιθυμιῶν. Στά Μεγάλα παρείχετο ἡ ἀνάλογη διδασκαλία σχετικά μέ τόν ἔλεγχο τοῦ νοητικοῦ.

Συνεχίζετο ἀκόμη, ἐδῶ, ἡ διδασκαλία τῆς κοσμογονίας καί τῆς ἀνθρωπογονίας. Στά Μεγάλα Μυστήρια δέν περιορίζοντο στήν ἀπλή διδασκαλία τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς ἐξελίξεως μέσω τῆς μετενσαρκώσεως (ἡ ὁποία, πάντως, δέν φαίνεται νά ἀποτελοῦσε σαφές δόγμα τῆς ἐξωτερικῆς θρησκείας) καί τῆς πορείας τῶν προηγούμενων ἀνθρωπίνων φυλῶν. Ἐγένετο πλέον περιγραφή ὁλόκληρου τοῦ συστήματος, ὅπως τήν ἔχουμε καί ἐμεῖς σήμερα, περιλαμβάνουσα τίς ἐπτά μεγάλες ἀλυσίδες τῶν κόσμων καί τή θέση τους στό ἡλιακό σύστημα. Ἡ ὁρολογία ἦταν διαφορετική ἀπό τή δική μας, ἀλλά τὰ διδάγματα ἦσαν οὐσιαστικά τὰ ἴδια. Ὅπου ἐμεῖς μιλοῦμε γιά διαδοχικά κύματα ζωῆς καί ἐκπομπές, ἐκεῖνοι μιλοῦσαν γιά «αἰῶνες» καί «ἀπόρροιες».

Ἀσφαλῶς, ὅμως, ἐγνώριζαν τὰ γεγονότα καί τὰ παρίσταναν στούς μαθητές μέ θαυμάσιους ὀραματισμούς τῶν παγκοσμίων φάσεων τῆς ἐξελίξεως καί τῶν γήινων ἀναλογιῶν τους.

Ὅπως καί στήν περίπτωση τῶν μεταθανάτιων καταστάσεων, οἱ ἀναπαραστάσεις αὐτές στήν ἀρχή παρήγοντο μέ ἀποκρυφιστικές μεθόδους. Ἀργότερα, ὅταν οἱ μέθοδοι αὐτές δέν μπορούσαν νά ἐφαρμοσθοῦν, αὐτό γινόταν μέ εἰκόνες καί μηχανικά μέσα, μέ πολύ φτωχότερα, βέβαια, ἀποτελέσματα. Χρησιμοποιοῦντο ἀπεικονίσεις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου ἐμβρύου μέ εἰκόνες ἢ πρότυπα, γιά νά διδαχθεῖ ἡ ἀλήθεια τῆς παγκοσμίου ἐξελίξεως μέ τό νόμο τῶν ἀντιστοιχιῶν. Ἀς σημειώσουμε, ὅτι καί ἡ Μπλαβάτσκι χρησιμοποίησε στή «Μυστική Διδασκαλία» παρόμοια μέθοδο γιά νά ἐξηγήσει τήν ἴδια ἀλήθεια τῆς ἐξελικτικῆς προόδου. Εἶναι ἐνδεχόμενο κάποια παρανόηση τῶν ἀναπαραστάσεων αὐτῶν τῆς διαδικασίας ἀναπαραγωγῆς νά ἔδωσε ἀφορμή νά γεννηθεῖ ἡ ἰδέα τῆς ἀπρέπειας, γιά νά διατυπωθοῦν ἀργότερα οἱ ψευδεῖς καί ἀνόητες κατηγορίες τῶν ἀμαθῶν καί φανατικῶν χριστιανῶν.

Ἡ κατακλεῖδα τοῦ λειτουργικοῦ τῶν Μεγάλων Μυστηρίων ἦταν ἡ ἔκθεση ἐνός στάχυος σίτου. Ὁ Ἰππόλυτος ἀναφέρει σχετικά μ' αὐτό τό θέμα στό βιβλίο του «Ἀναίρεσις πασῶν τῶν Αἱρέσεων».

«Όταν οί Ἀθηναῖοι μυοῦν στά Ἑλευσίνια Μυστήρια, ἐκθέτουν ἐπίσης στούς δεκτούς νά εἰσέλθουν στόν ὕψιστο βαθμό τῶν Μυστηρίων, τό θαυμασιότατο καί τελειότατο μυστικό, τό ἀρμόζον σ' ἐκεῖνον πού μυήθηκε στίς ὕψιστες μυστικές ἀλήθειες: ἐννοῶ τό στάχυ τοῦ σίτου, πού θερίσθηκε ἐν σιγῇ. Αὐτός ὁ στάχυς θεωρεῖται ἐπίσης μεταξύ τῶν Ἀθηναίων, ὅτι ἀποτελεῖ τήν τέλεια καί τεράστια φώτιση ἡ ὁποία κατῆλθε ἀπό τόν «Ἀπερίγραπτον», ὅπως ὁ ἴδιος Ἱεροφάντης φανερώνει».

Τό σύμβολο αὐτό ἀναφέρεται στή θεία ζωή τοῦ θεοῦ, τή διαρκῶς μεταβαλλόμενη, τήν ἀενάως ἀνανεούμενη, τήν θαπτόμενη στή γῆ τῶν κατωτέρων πεδίων, μόνο γιά νά ἀνυψωθεῖ μέ ἄλλες μορφές σέ μία ἄλλη ζωή, πληρέστερη καί μεγαλύτερη, ἡ ὁποία διέρχεται ἀτελείωτα ἀνάμεσα ἀπό τίς διαδοχικές ἐκδηλώσεις. Αὐτό ἐξηγοῦσε ὁ ἱεροφάντης στούς μύστες, ἡ δέ ἀπλότητα τοῦ συμβόλου καί ἡ βαθύτητα τῆς κρυμμένης σημασίας του, ἀποτελοῦσε κατάλληλο κορύφωμα τῆς ἐξαίσιας τελετουργίας.

Οἱ Μῦθοι τῶν Μεγάλων Μυστηρίων

Στά Μυστήρια ἐξηγεῖτο στούς μύστες λεπτομερῶς ἡ σημασία διαφόρων μύθων. Ὁ θρῦλος τῆς Περσεφόνης (ἡ Κόρης) εἶναι πράγματι ἀποκρυφιστική παραβολή τῆς καταβάσεως τῆς ψυχῆς στήν ὕλη. Ἄν θυμηθοῦμε, ὅτι ἡ Περσεφὼν ἄνηρπάγη ἀπό τόν Πλούτωνα τή στιγμή πού ἔκοβε τό ἄνθος τοῦ νάρκισσου, ἔχουμε ἀμέσως ὑπαινιγμό γιά τή σχέση αὐτοῦ τοῦ μύθου μέ τόν ἄλλο μῦθο γιά τή ζωή τῆς ψυχῆς. Ὁ Νάρκισσος παριστάνεται ὡς νέος σπανίου κάλλους, ὁ ὁποῖος ἐρωτεύθηκε τό ἴδιο τό εἶδωλό του στό νερό τῆς πηγῆς. Τόσο δέ προσελκύσθηκε ἀπ' αὐτό, ὥστε ἔπεσε μέσα καί πνίγηκε. Ὑστερα ἀπ' αὐτό οἱ θεοί τόν μεταμόρφωσαν σέ ὠραῖο ἄνθος. Ἐδιδάσκετο, ὅτι ἀρχικά ἡ ψυχὴ δέν ἦταν βυθισμένη στήν ὕλη, οὔτε θά εἶχε συμβεῖ αὐτό, ἂν δέν εἶχε προσελκυσθεῖ ἀπό τήν ἴδια τῆς τήν εἰκόνα στίς κατώτερες καταστάσεις τῆς ὕλης, πού συμβολίζει τό νερό. Παρασυρθεῖσα ἀπό τό εἶδωλό της, ταυτίζεται μέ τήν κατώτερη προσωπικότητα καί γιά κάποιο διάστημα καταποντίζεται ὀλοκληρωτικά μέσα στήν ὕλη. Ἐν τούτοις, τό θεῖο σπέρμα ὑπάρχει ἀκόμη καί κάποτε βλαστάνει πάλι μέ τή μορφή ἄνθους. Τή στιγμή ἀκριβῶς πού ἔσκυβε ἡ Περσεφὼν γιά νά κόψει τό νάρκισσο, τήν ἄρπαξε καί τήν πήρε μαζί τού ὁ Πόθος, ὁ βασιλεὺς τοῦ κατώτερου κόσμου. Παρά τίς προσπάθειες τῆς μητέρας της, δέν ἐλευθερώθηκε τελείως ἀπό τήν αἰχμαλωσίαν, ἀλλά ὑποχρεώθηκε νά περνάει τή μισή ζωή της στόν κάτω κόσμο καί τήν ἄλλη μισή στόν ἐπάνω, δηλαδή, ἄλλοτε ἐνσαρκωμένη καί ἄλλοτε ὄχι.

· Ο Μινώταυρος, πού ἐφόνευσε ὁ Θησεύς, ἦταν ἡ προσωπικότητα
στόν ἄνθρωπο, «κατά τό ἥμισυ ζῶον καί κατά τό ἥμισυ ἄνθρωπος».
· Ο Θησεύς ἀντιπροσωπεύει τόν ἀνώτερο ἑαυτό, ὁ ὁποῖος ἀναπτύσ-
σεται βαθμιαῖα καί συγκεντρώνει δυνάμεις, ἕως ὅτου γίνει ἱκανός νά
χειρίζεται τό ξίφος τοῦ θείου πατέρα του, τοῦ Πνεύματος.
· Οδηγούμενος διά μέσου τοῦ λαβυρίνθου τῆς πλάνης τῶν κατώτερων
κόσμων ἀπό τό μίτο τῆς ἀπόκρυφης γνώσεως, πού τοῦ δίνει ἡ
· Αριάδνη (ἐκπροσωποῦσε τήν ἐνόραση), ὁ ἀνώτερος ἑαυτός κα-
τορθώνει νά φονεύσει τόν κατώτερο καί νά διαφύγει ἀσφαλῶς ἀπό τό
δίκτυ τῆς πλάνης. Ἐν τούτοις, ὑπάρχει ἀκόμη γι' αὐτόν ὁ κίνδυνος
μήπως, καλλιεργώντας νοητική ὑπερηφάνεια, παραμελήσει τήν
ἐνόραση, ἀκριβῶς ὅπως ὁ Θησεύς παραμέλησε τήν Ἀριάδνη καί
ἀπέτυχε νά ὑψωθεῖ στίς ἀνώτατες δυνατότητές του. Ὁ μῦθος τοῦ
φόνου τοῦ Βάκχου ἀπό τούς Τιτᾶνες, ὁ κατακερματισμός τοῦ
σώματος του καί ἡ ἀνάστασή του, ἐρμηνευόταν ὅπως ὁ μῦθος τοῦ
· Οσιρι στά Μυστήρια τῆς Αἰγύπτου. Μέ τήν κάθοδο, δηλαδή, τοῦ ἑνός
μέ τό σκοπό νά γίνει πολλά καί τή συνένωση κατόπιν τῶν πολλῶν στό
ἕνα, μέ τόν πόνο καί τή θυσία.

· Ἡ Μαγεία στά Μεγάλα Μυστήρια

Στά Ἐλευσίνια Μυστήρια οἱ μύστες ἐρχόντουσαν σέ ἐπαφή μέ τή
θεότητα μέσω τροφῆς καί ποτοῦ εἰδικά καθαγιασμένων. Τούς
προσφέροντο κύπελλα μέ ἰσχυρά μαγνητισμένο νερό καί κατά τή
διάρκεια τῶν μυσταγωγικῶν τελετῶν ἔτρωγαν καθαγιασμένα
πλακούντια. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς μᾶς δίνει τόν τύπο ἢ τή λέξη
διαβάσεως τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων, τόν ὁποῖον μερικοί
θεώρησαν ὅτι ἀναφέρεται στό μυστικό αὐτό δεῖπνο. «Ἐνήστευσα.
· Ἐπιον τό πόμα. Ἔλαβον ἐκ κίστης, ἐγγευσάμενος ἀπεθέμην εἰς
κάλαθον καί ἐκ τοῦ καλάθου εἰς κίστην». Παρόμοια μέθοδος πρὸς
μετάδοση τῆς θείας εὐλογίας στόν κόσμο συναντοῦμε σέ πολλές
θρησκείες.

Τά Ἱερά στά ὁποῖα ἀναφερθήκαμε, ἦσαν φυσικά ἀντικείμενα
φορτισμένα μέ ἰσχυρό μαγνητισμό, μέ τόν ὁποῖο ἐκτελεῖτο τό
μεγαλύτερο ἀπό τό μαγικό μέρος τῶν Μυστηρίων. Ἦσαν ἰδιοκτησία
τῆς ἱερῆς οἰκογένειας τῶν Εὐμολπιδῶν, κληροδοτούμενα ἀπό γενεά
σέ γενεά, ἡ ἐπίσημη δέ ἀποκάλυψή τους καί ἡ ἐρμηνεία τῆς σχετικῆς
μέ αὐτά συμβολικῆς διδασκαλίας ἦταν ἕνα ἀπό τά χαρακτηριστικά τοῦ
· Ἐλευσινιακοῦ τελετουργικοῦ.

“Ένα από τὰ Ἱερά ἀντικείμενα ἦταν τὸ κηρύκειον, ἡ Ράβδος τῆς Ἰσχύος, τὸ ὁποῖο ἔφερε ὄφεις συμπλεκομένους καὶ στήν κορυφή κῶνο πεύκης. Ἦταν τὸ ἴδιο μέ τὸν θύρσο, ἐλέγετο δέ, ὅτι ἦταν κοῖλο καὶ γεμάτο πῦρ. Στὶς Ἰνδίες εἶναι ράβδος ἀπὸ μπαμπού μέ ἐπτὰ κόμβους, ἡ ὁποία παριστάνει τὴ σπονδυλική στήλη μέ τὰ ἐπτὰ κέντρα ἢ τσάκρας. Ὄταν ὁ ὑποψήφιος εἶχε μνηθεῖ, ἐλέγετο πολλές φορές, ὅτι «ἐθίγη μέ τὸν θύρσον» πράγμα πού μαρτυρεῖ, ὅτι δέν ἦταν μόνο σύμβολο, ἀλλά εἶχε καὶ πρακτικό προορισμό. Παριστάνει ἀκόμη τὸ νωτιαῖο μυελό πού καταλήγει στὸν ἐγκέφαλο, ὅποτε οἱ δύο ὄφεις συμβολίζουν τοὺς δύο ἀγωγούς, οἱ ὁποῖοι στήν Ἰνδική ὁρολογία ἀποκαλοῦνται Ἰντα καὶ Πινγκάλα. Τὸ ἐγκλειόμενο πῦρ ἦταν τὸ ὄφιοειδές πῦρ, τὸ ὀνομαζόμενο Κουνταλίни. Ὁ ἱεροφάντης τὸ ἀκουμποῦσε στή ράχη τοῦ ὑποψηφίου, καὶ ἔτσι χρησιμοποιεῖτο ὡς ἰσχυρὸ μαγνητικό ὄργανο, γιὰ νὰ ἀφυπνίσαι τίς ἐντὸς τοῦ λανθάνουσες ἀπόκρυφες δυνάμεις καὶ νὰ ἀπελευθερώσει τὸ ἀστρικό σῶμα ἀπὸ τὸ φυσικό περίβλημα, ὥστε ὁ ὑποψήφιος νὰ μπορεῖ νὰ εἰσέλθει συνειδητὰ στὰ ἀνώτερα πεδία. Γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει στήν προσπάθειά του, ὁ ἱερεὺς τοῦ μετάδιδε μέρος ἀπὸ τὸ δικό του μαγνητισμό. Ἡ ράβδος αὐτὴ εἶχε μεγάλη σπουδαιότητα καὶ ὅταν ἀντιληφθοῦμε τὴν ἀπόκρυφη δύναμή της, εὐκόλα θὰ ἐξηγήσουμε τὸ ἱερό δέος πού ἐνέπνεε ἡ θεά της.

Υπῆρχε ἐπίσης τὸ κέρνον, ὁ μυστικός κρατήρ, συνδεόμενος μέ τὸ Διόνυσο, ὁ ὁποῖος συμβόλιζε τὸ λεγόμενο «αἰτιατό» σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ὁποῖο ἀνέκαθεν συμβολιζόταν ἀπὸ κύπελλο γεμάτο μέ τὸν οἶνο τῆς θείας ζωῆς καὶ ἀγάπης. Ἡ σχετικὴ παράδοση ἐπέζησε, γιὰ νὰ ἀναμιχθεῖ τελικὰ μέ τὴν παράδοση τοῦ Ἱεροῦ Ποτηρίου, πού τόσο συχνὰ ἀνευρίσκουμε στὶς ἱστορίες καὶ τοὺς θρύλους τῶν πρώτων Μεσαιωνικῶν χρόνων.

Ἀνάμεσα στὰ ἱερά σύμβολα υπῆρχαν ἀκόμη μερικά ἰσχυρῶς μαγνητισμένα καὶ πολυτελῶς διακοσμημένα ἀγαλματίδια, κληρονομίες τοῦ μακρινοῦ παρελθόντος, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσαν τὸ φυσικό φορέα ὀρισμένων μεγάλων δυνάμεων, πού ἐπικαλοῦντο στὰ Μυστήρια. Ἐπίσης μία λύρα, ἡ ὁποία θεωρεῖτο ὅτι ἦταν ἡ λύρα τοῦ Ὀρφέως, καὶ μέ τὴν ὁποῖα ἔπαιζαν ὀρισμένες μελωδίες πού συνόδευαν τίς ἱερές ὑμνωδίες. Ἀλλὰ ἱερά ἀντικείμενα ἦσαν τὰ ἀθύρματα τοῦ Βάκχου, μέ τὰ ὁποῖα ἔπαιζε ὅταν συνελήφθη καὶ κατασπαράχθηκε ἀπὸ τοὺς Τιτᾶνες. Ἐνα ἀπ’ αὐτά, ὁ κύβος, ἀντιπροσώπευε τὰ πέντε Πλατωνικά στερεά, τὰ μόνα δυνατὰ κανονικά πολύγωνα στή Γεωμετρία. Δίνονται μέ ὀρισμένη σειρά, πού

συμφωνεῖ μέ τά διάφορα πεδία τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Καθένα ἀπ' αὐτά φανερώνει, ὄχι τή μορφή τῶν ἀτόμων τῶν διαφόρων πεδίων, ἀλλά τίς γραμμές ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐργάζεται ἡ δύναμη, ἡ ὁποία περιβάλλει αὐτά τά ἄτομα. Τά πολύγωνα αὐτά εἶναι τό τετράεδρο, ὁ κύβος, τό ὀκτάεδρο, τό δωδεκάεδρο καί τό εἰκοσάεδρο. Ἐάν προσθέσουμε τό γεωμετρικό σημεῖο στήν ἀρχή τῆς σειρᾶς καί τή σφαῖρα στό τέλος, ἔχουμε μία σειρά ἐπτά σχημάτων, πού ἀντιστοιχεῖ μέ τόν ἀριθμό τῶν πεδίων τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος.

Στήν εἴσοδο μιᾶς ἀρχαίας φιλοσοφικῆς σχολῆς ἦταν γραμμένο: «Μηδεῖς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω». Αὐτό δέν εἶχε σχέση μέ τή Γεωμετρία ὅπως τήν ἐννοοῦμε ἐμεῖς. Ἀλλά μέ τήν ἐπιστήμη, ἡ ὁποία κατεῖχε τή γνώση τῶν ὑψηλοτέρων πεδίων, τῶν σχέσεων μεταξύ τους καί τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο κτίσθηκε τό σύνολο μέ τή θεϊκή θέληση. Ὅταν ὁ Πλάτων ἔλεγε «Ἀεὶ ὁ θεός Γεωμετρεῖ», διεπίστωνε μία βαθειά ἀλήθεια, ἡ ὁποία φωτίζει τίς μεθόδους καί τά μυστήρια τῆς ἐξελίξεως. Οἱ γεωμετρικές αὐτές μορφές δέν εἶναι συλλήψεις τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου, ἀλλά ἀλήθειες τῶν ἀνωτέρων πεδίων. Συνηθίσαμε νά μελετοῦμε τά βιβλία τοῦ Εὐκλείδη μέ τήν κυριολεκτική τους ἐξωτερική ἐννοια καί ὄχι ὡς ὁδηγούς πρὸς κάτι ὑψηλότερο. Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως, φιλόσοφοι ἐμβάθυναν σ' αὐτά, γνωρίζοντας ὅτι ὁδηγοῦν στήν κατανόηση τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης τῆς ζωῆς.

Ἐνα ἄλλο ἄθυρμα, μέ τό ὁποῖο ἔπαιζε ὁ Βάκχος, ἦταν ἡ σβούρα, σύμβολο τοῦ ἀτόμου πού στροβιλίζεται γύρω ἀπό τόν ἄξονά του καί τοῦ ὁποίου τό σχέδιο ἔχει δοθεῖ στήν «Ἀπόκρυφη Χημεία». Ἐνα ἄλλο ἀκόμη ἦταν ἡ σφαῖρα, ἡ ὁποία παρίστανε τή γῆ, τό κομμάτι τῆς πλανητικῆς ἀλυσίδας, ὅπου ἡ σκέψη τοῦ Λόγου εἶναι εἰδικά ἐστραμμένη στήν παροῦσα φάση. Ὁ Βάκχος ἔπαιζε ἐπίσης καί μέ ἓνα κάτοπτρο. Τό κάτοπτρο ὑπῆρξε πάντοτε σύμβολο τοῦ ἀστρικοῦ φωτός, στό ὁποῖο ἀντανακλῶνται οἱ ἀρχέτυπες ιδέες καί κατόπιν ὑλοποιοῦνται. Ἐτσι, λοιπόν, καθένα ἀπό τά ἀθύρματα πού ἀναφέραμε, παριστάνει κάποιο οὐσιῶδες μέρος τῆς ἐξελίξεως ἐνός ἡλιακοῦ συστήματος.

Τά Ἀπόρρητα Μυστήρια

Ἡ διαίρεση τῶν Μυστηρίων σέ Μικρά καί Μεγάλα ἦταν γενικά γνωστή. Δέν ἦταν ὅμως γνωστό, ὅτι πίσω καί ὑπεράνω αὐτῶν ὑπῆρξε πάντοτε τό μεγαλύτερο μυστήριο τῆς Ἀτραποῦ τῆς Ἀγιότητος, τῆς ὁποίας βαθμίδες ἀποτελοῦν οἱ πέντε Μεγάλες Μυήσεις πού

προαναφέραμε. Καί αὐτή ἀκόμη ἡ ὑπαρξη τῆς πιθανότητος μιᾶς τέτοιας μελλοντικῆς προόδου δέν ἦταν ἀσφαλῶς γνωστή οὔτε καί στούς μύστες τῶν Μεγάλων Μυστηρίων, προτοῦ γίνουν πραγματικά ἄξιοι νά δεχθοῦν τήν ἐσωτερική μυστική κλήση. Ἐάν λάβει κανεῖς ὑπ' ὄψη τίς συνθήκες πού ἐπικρατοῦσαν ἐκείνη τήν ἐποχή εὐκόλα ἀντιλαμβάνεται τό λόγο αὐτῆς τῆς μεγάλης μυστικότητος. Οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες, λόγου χάρη, γνώριζαν τήν ὑπαρξη τῶν Μικρῶν καί τῶν Μεγάλων Μυστηρίων καί ἀπαιτοῦσαν νά μυοῦνται σ' αὐτά. Ἀπό τήν ἱστορία ὅμως γνωρίζουμε, ὅτι πολλοί ἀπό τούς Καίσαρες κάθε ἄλλο παρά διέθεταν τά κατάλληλα προσόντα ὥστε νά τούς ἐπιτραπεῖ νά διαδραματίσουν πρωτεύοντα ρόλο σέ ἓνα θρησκευτικό σῶμα. Ἐν τούτοις, θά ἦταν πολύ δύσκολο στόν ἱεροφάντη νά ἀρνηθεῖ τήν εἴσοδο στά Μυστήρια σέ ἓνα Ρωμαῖο Αὐτοκράτορα. «Δέν χωρεῖ καμμία συζήτησις μέ τόν αὐθέντην τριάκοντα λεγεώνων», ἐλέχθη κάποτε. Πολλοί αὐτοκράτορες ἦσαν ἀσφαλῶς ἀποφασισμένοι νά σκοτώσουν ὅποιονδήποτε τολμοῦσε νά ἀντισταθεῖ στήν ἱκανοποίηση κάποιας ἐπιθυμίας τους. Γι' αὐτό τό λόγο ἡ ὑπαρξη τῶν ἀληθινῶν Μυστηρίων δέν διαδόθηκε μεταξύ τοῦ κοινοῦ καί κανεῖς δέν ἐγνώριζε κάτι σχετικά, μέχρι τή στιγμή πού θεωρεῖτο ἀπό τούς ἀρμόδιους νά κρίνουν, ἄξιος εἰσδοχῆς. Ἡ διδασκαλία τῶν ἀνωτέρων αὐτῶν βαθμῶν εἶναι ἀκόμη προσιτή, ἀλλά μόνο στόν ἄξιο νά τή δεχθεῖ. Ἀπαιτεῖται, ὅμως, ἡ ἐκπλήρωση ὀρισμένων ὅρων, ὅπως ἐξηγεῖται στό βιβλίο. «Οἱ Διδάσκαλοι καί ἡ Ἀτραπός».

Τά Ἐλευσίνια Μυστήρια, λοιπόν, εἶχαν στενή ἀναλογία μέ τά Μυστήρια τῆς Αἰγύπτου, ἄν καί διέφεραν στίς λεπτομέρειες. Καί τά δύο συστήματα ὀδηγοῦσαν τούς μύστες πού εἶχαν προετοιμασθεῖ καταλλήλως, πρός τή θεία ἐκείνη Σοφία, ἡ ὁποία ὑπῆρχε «πρό τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου». Οἱ Τέκτονες δέν εἶναι οἱ ἄμεσοι κληρονόμοι τῆς παραδόσεως τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων, παρ' ὅλο πού ἓνα μέρος ἀπό τήν ἔμπνευση καί τήν ἐπίδρασή τους μεταβιβάσθηκε σέ μερικές μυστικές σχολές τοῦ Μεσαίωνος. Τό Τεκτονικό σύστημα, ἐν τούτοις, ἔχει τόν ἴδιο σκοπό, συμβολίζει τούς ἴδιους ἀοράτους κόσμους, καί ἀποβλέπει στήν προετοιμασία ὑποψηφίων γιά τήν ἴδια σεπτή πραγματικότητα, ἡ ὁποία ὑπάρχει πίσω ἀπό κάθε ἀληθινό μυσταγωγικό σύστημα.

Ἡ Σχολή τοῦ Πυθαγόρου

Ὁ μέγας φιλόσοφος Πυθαγόρας γεννήθηκε στή Σάμο το 582 π.Χ. καί ἦταν ὁ ἱδρυτής τῆς ὁμώνυμης σχολῆς, ἡ ὁποία μελετοῦσε τίς

διδασκαλίες του στήν Ἑλλάδα, Ἱταλία, Αἴγυπτο καί Μικρά Ἀσία.
Ο G.R. Mead λέει τά ἀκόλουθα γιά τή σχολή τῶν Πυθαγορείων:

«Οἱ ἄριστοι χαρακτήρες μεταξύ τῶν γυναικῶν, πού μᾶς παρουσίασε ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα, εἶχαν μορφωθεῖ στή σχολή τοῦ Πυθαγόρα. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τούς ἄνδρες. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς συμφωνοῦν, ὅτι ἡ μόρφωση ἐκείνη ἐπέτυχε νά ἀποδώσει τά ὑψηλότερα παραδείγματα ὄχι μόνο τῆς τελειότερης ἀγνότητος τοῦ αἰσθήματος, ἀλλά καί τῆς ἀπλότητος τῶν τρόπων, μία λεπτότητα καί μία ἔφεση πρὸς σοβαρές ἐπιδιώξεις ἀνυπέρβλητα».

Ο Πυθαγόρας ἐπισκέφθηκε πολλές χῶρες τῆς Μεσογείου καί σπούδσε γιά μερικά χρόνια στήν Αἴγυπτο, ὅπου μυήθηκε στή Σαῖδα. Εἶχε ἐπίσης μυηθεῖ στά Ἑλευσίνια, τά Καβεῖρια καί τά Χαλδαϊκά Μυστήρια καί ἦταν, ὡς ἐκ τούτου, κάτοχος ὅλης τῆς μυστικῆς σοφίας τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ταξίδευσε ἀκόμη στήν Ἰνδία, ὅπου συναντήθηκε μέ τό Βούδδα καί ἐγίνε μαθητής του. Στήν Ἰνδία ἔμεινε λίγα χρόνια, λέγεται δέ, ὅτι ἔτυχε τῆς μεγάλης τιμῆς νά ἐπικοινωνήσῃ μέ τόν μέλλοντα Παγκόσμιο Ἐκπαιδευτή, τό θεῖον Παιδίον Σρί Κρίσνα, ἀπό τόν ὁποῖο εὐλογήθηκε καί ἐστάλη πάλι στήν Εὐρώπη, γιά νά ἰδρύσῃ τό δικό του σύστημα φιλοσοφίας καί ἐσωτερικῆς διδασκαλίας. Ἔτσι στήν Πυθαγόρειο Σχολή συγκεντρώθηκαν πολλές γραμμές παραδόσεως καί συγχωνεύθηκαν σέ μία περιεκτική διδασκαλία, πού ἀφοροῦσε τήν ἀπόκρυφη πλευρά τῆς ζωῆς.

Υπάρχει ἓνα περίεργο παλαιό χειρόγραφο, γνωστό ὡς τό «χειρόγραφο Leyland - Locke», τό ὁποῖο οἱ νεότεροι ἐρευνητές δέν κατόρθωσαν νά ἀνακαλύψουν. Ἡ γνησιότητά του ἀμφισβητήθηκε ἀπό ὀρισμένες αὐθεντίες, «ἀλλά ἐντελῶς ἀβάσιμα», ὅπως πιστεύει ὁ ἀδ.·. Οὐώρντ. Ἡ ὑποτιθέμενη χρονολογία του εἶναι τό ἔτος 1436 καί εἶναι γραμμένο σέ ωραία Ἀγγλική γλῶσσα τῆς ἐποχῆς καί ἔχει τή μορφή ἐρωταποκρίσεων. Στό κομμάτι πού πραγματεύεται τόν Τεκτονισμό, διατυπώνεται ἡ ἐρώτηση, πότε ἄρχισε. Ἡ ἀπάντηση εἶναι, ὅτι ἄρχισε μέ τούς πρώτους ἀνθρώπους τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν πρὶν ἀπό τούς ἀνθρώπους τῆς Δύσεως. Ἐπειτα, ἐρωτᾷ: Ποιός τούς ἔφερε στή Δύση; Καί ἀπαντᾷ: Οἱ Ἑνετοί... καί συνεχίζει πιο κάτω:

«Πῶς ἦλθε (ὁ Τεκτονισμός) στήν Ἀγγλία;

– Ὁ Ἕλληνας Πῆτερ - Γκόερ ταξίδευσε, γιά νά μάθει, στήν Αἴγυπτο, τή Συρία καί σέ ὅλες τίς χῶρες, ὅπου οἱ Ἑνετοί εἶχαν ἰδρύσει Τεκτονισμό, καί ἀφοῦ κατόρθωσε νά γίνῃ δεκτός σέ ὅλες τίς Μασωνικές Στοές, ἔμαθε πολλά καί ἐπέστρεψε στή Μεγάλη Ἑλλάδα, ὅπου ἐργάσθηκε καί ἐγίνε μέγας καί διάσημος σοφός. Ἐκεῖ στό Γκρότον, ἰδρυσε μεγάλη Στοά καί ἐμύησε πολλούς τέκτονες, μερικοί ἀπό τούς ὁποίους

ταξίδευσαν στη Γαλλία και διέδοσαν τόν Τεκτονισμό. 'Από εκεί, με την πάροδο του χρόνου, η τεκτονική τέχνη πέρασε και στην 'Αγγλία».

Τό κείμενο αυτό λέγεται, ότι έβαλε σε μεγάλη άμηχανία τόν Τζών Λόκ. 'Εν τέλει, κατόρθωσε να ανακαλύψει ότι ο Πήτερ - Γκόερ ήταν ο Πυθαγόρας - τό όνομά του με τή Γαλλική προφορά, Pythagore - ότι τό Γκρότον ήταν ο Κρότων και ότι οι 'Ενετοί (Venetians) ήσαν οι Φοίνικες (Phoenicians).

Δέν άπορουΐμε πού ο Μακέυ λέει: «Δέν είναι περίεργο, ότι οι παλαιοί Τέκτονες όνόμαζαν τόν Πυθαγόρα άρχαίο φίλο και άδελφό τους».

Τό 529 π.Χ. ο Πυθαγόρας έγκαταστάθηκε στόν Κρότωνα τής νότιας 'Ιταλίας, όπου και διέμεινε μέχρι τήν έποχή κατά τήν όποία λόγω πολιτικῶν άναταραχῶν, άναγκάσθηκε να μετοικήσει στό Μετάποντο. Στόν Κρότωνα έγινε η ψυχή μιās μεγάλης και ισχυρής οργανώσεως, μιās θρησκευτικῆς άδελφότητος, η όποία εξαπλώθηκε σε όλο τόν έλληνόφωνο κόσμο. «'Ο αριθμός είναι μέγας, τέλειος και παντοδύναμος, η αρχή και ο οδηγός τής θείας και τής ανθρώπινης ζωῆς», έλεγε ο φιλόσοφος και η ρήση αυτή εκφράζει τό θεμελιώδες πνεῦμα του Πυθαγορείου συστήματος. 'Ο αριθμός είναι τάξη και περιορισμός και μόνον αυτός καθιστά δυνατό ένα κόσμο. 'Η φύση κινείται με αριθμούς και η κατανόηση τῶν αριθμῶν ισοδυναμεί με τήν κυριαρχία επί τής φύσεως. Γι' αυτό οι Πυθαγόριοι ζητούσαν να έννοήσουν τή φύση τῶν αριθμῶν και να προσδιορίσουν τήν επενέργειά τους στό σύμπαν, τόσο στά ούράνια σώματα, όσο και στη γῆ. 'Από έδῶ επήγασε και η άφοσίωσή τους στα Μαθηματικά, έπιστήμη, η όποία (όσον άφορά τήν Εύρώπη) μπορούμε να ποῦμε ότι δημιουργήθηκε από τόν Πυθαγόρα, πού τόσο πολύ συνέβαλε στόν εμπλουτισμό και τή συστηματοποίησή της. 'Ο Πυθαγόρας βρήκε μερικά μόνο δεδομένα, άσυσχέτιστα και άσύνδετα, και άπ' αυτά παρέδωσε μία έπιστήμη. 'Η μετεμψύχωση ή η μετενσάρκωση άποτελοῦσε ούσιῶδες μέρος τής Πυθαγορείου διδασκαλίας. Μέσω αὐτῆς επιτυγχάνεται ο καθαρμός τής ψυχῆς, με επανειλημμένες καθόδους στην ὕλη και επανόδους στους άόρατους κόσμους, με τό σκοπό να μετατραπεί η πείρα σε ιδιότητες.

Οι τρεῖς Βαθμοί

'Η εργασία τῶν Πυθαγορείων Σχολῶν συνδεόταν στενά με τή διδασκαλία τῶν Μυστηρίων, χωρίς, όμως, να περιλαμβάνει τελε-

τουργίες. Παρεῖχαν φιλοσοφική ἐξήγηση στά ἴδια μεγάλα δεδομένα τῶν ἐσωτερικῶν κόσμων. Στίς σχολές αὐτές οἱ μαθητές διαιροῦντο σέ τρεῖς βαθμούς, οἱ ὅποιοι εἶχαν μεγάλη ἀναλογία μέ τούς βαθμούς τῶν παλαιῶν Χριστιανῶν, πού τούς ὀνόμαζαν κατά σειρά, περίοδο καθαρμοῦ, περίοδο φωτίσεως καί περίοδο τελειώσεως. Ἡ τελευταία περιελάμβανε ἐκεῖνο, τό ὅποιο ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὀνομάζει «ἐπιστημονική γνώση τοῦ θεοῦ». Κατά τό Πυθαγόρειο σύστημα, ὁ πρῶτος βαθμός ἦταν τῶν Ἀκουστικῶν, δηλαδή τῶν ἀκροατῶν, οἱ ὅποιοι δέν ἐλάμβαναν μέρος στίς συζητήσεις ἢ ὁμιλίες, ἀλλά τηροῦσαν ἀπόλυτη σιγή στίς συγκεντρώσεις ἐπὶ δύο ἔτη καί ἦταν ἀφιερωμένοι στό νά ἀκούουν καί νά μαθαίνουν.

Μετά τή συμπλήρωση τῶν δύο ἐτῶν, καί ἐφ' ὅσον ἡ πρόοδός τους ἐκρίνετο κατά τ' ἄλλα ἱκανοποιητική, οἱ μαθητές ἦσαν προβιβάσιμοι στό δεύτερο βαθμό, τό βαθμό τῶν «μαθηματικῶν». Τά μαθηματικά, ὅμως, τά ὅποια ἐμάθαιναν, δέν περιορίζοντο σέ ὅτι ἐννοοῦμε σήμερα μέ αὐτό τόν ὅρο. Ἐμεῖς σπουδάζουμε τά Μαθηματικά αὐτά καθ' ἑαυτά, ἐνῶ γιά τούς Πυθαγορείους ἡ σπουδή τους ἦταν μία προπαρασκευή γιά κάτι πολύ εὐρύτερο, ὑψηλότερο καί πρακτικότερο. Ἡ Γεωμετρία, ὅπως τή γνωρίζουμε, διδασκόταν στόν κόσμο, στήν καθημερινή ζωή, ὡς προπαίδευση. Στίς μεγάλες ὅμως αὐτές σχολές, ἐδίδετο πολύ μεγαλύτερη προέκταση στά θέματα, στή σπουδή καί τήν κατανόηση τῆς τετάρτης διαστάσεως καί τῶν νόμων καί ιδιοτήτων τοῦ ἄπειρου διαστήματος. Τό θέμα τοῦτο μπορεῖ νά κατανοηθεῖ πλήρως, μόνον ἐάν τό θεωρήσουμε ὡς ἓνα σύνολο καί ὄχι ὡς ἀποσπάσματα, καί ὡς εἰσαγωγή πρὸς ἀνώτερη ἀνάπτυξη. Ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο πρὸς τά ἐπάνω, γιά νά κατανοήσῃ ὅλες τίς ὀκτάβες τῶν κραδασμῶν, τήν ἐκταση τῶν ὁποίων δέν γνωρίζει ἀκόμη ἢ ἐπιστήμη. Ἐπίσης, τίς πολύπλοκες σχέσεις τῶν ἀριθμῶν, τῶν χρωμάτων καί τῶν ἤχων, τούς διάφορους τρισδιάστατους τομεῖς τοῦ τεράστιου κώνου τοῦ διαστήματος καί τό ἀληθές σχῆμα τοῦ σύμπαντος. Πολύ μεγάλες γνώσεις μποροῦν ν' ἀποκομίσουν ἀπό τή μελέτη τῶν μαθηματικῶν, ὅσοι γνωρίζουν νά τά χρησιμοποιήσουν μέ τόν κατάλληλο τρόπο. Μᾶς βοηθεῖ νά κατανοήσουμε, πῶς γίνονται οἱ κόσμοι.

Οἱ «μαθηματικοί» συνδύαζαν τή γεωμετρία, τά μαθηματικά καί τή μουσική καί ἐμβάθυναν στή μελέτη τῶν πολύ ἀξιοσημείωτων ἀναλογιῶν πού ὑπάρχουν μεταξύ τους. Ὅσοι γνωρίζουν ἀπό μουσική, ἀντιλαμβάνονται, ὅτι ὑπάρχει μία σταθερή ἀναλογία στά μήκη τῶν χορδῶν, τά ὅποια παράγουν ὀρισμένους τόνους. Ἐναπιάνο

μπορεῖ νά χορδισθεῖ μέ ὀρισμένο σύστημα «πέμπτων» ἡ δέ σχέση τῶν διαφόρων τόνων μεταξύ τους, μπορεῖ νά ἐκφρασθεῖ μέ τόν ἀριθμό τῶν κραδασμῶν κάθε τόνου. Ἔτσι, μία ἀρμονική χορδή μπορεῖ νά παρασταθεῖ μέ μαθηματικό τρόπο. Αὐτό ἀνακαλύφθηκε γιά πρώτη φορά πειραματικά. Ἀργότερα οἱ μαθηματικοί βρῆκαν ποιές ἔπρεπε νά εἶναι οἱ ἀναλογίες, πού καί πάλι πειραματικά ἀποδείχθηκαν ἀκριβεῖς. Τό ἐνδιαφέρον ὅμως εἶναι, ὅτι οἱ ἀριθμοί, τοὺς ὁποίους παράγει μία ἀρμονική χορδή, ἔχουν μεταξύ τους τήν ἴδια σχέση πού ὑπάρχει μεταξύ ὀρισμένων μερῶν τῶν πλατωνικῶν στερεῶν. Ἡ δική μας κλίμακα, διαφορετική ἀπό τήν πεντατονική Ἑλληνική, μπορεῖ ἀκόμη νά ἐξαχθεῖ ἀπό τίς ἀναλογίες τῶν πέντε πλατωνικῶν σχημάτων πού μελετοῦσαν στήν Ἑλλάδα πρίν δύο χιλιάδες χρόνια. Ἴσως μερικοί νά νομίζουν, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχει μεγάλη σχέση ἀνάμεσα στά μαθηματικά καί τή μουσική, βλέπουμε ὅμως, ὅτι καί τά δύο εἶναι μέρη ἑνός μεγάλου συνόλου.

Ὁ τρίτος βαθμός τῶν Πυθαγορείων ἦταν ὁ βαθμός τῶν «φυσικῶν», ὄχι μέ τή σημερινή ἐννοια τῆς λέξεως, ἀλλά σπουδαστῶν τῆς ἀληθινῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς, οἱ ὅποιοι ἐμάθαιναν πῶς νά διακρίνουν τή θεία ζωή κάτω ἀπό ὅλες τίς μεταμφιέσεις της, καί ἔτσι ἦσαν ἱκανοί νά κατανοήσουν τήν πορεία τῆς ἐξελίξεώς της. Ὁ βίος πού ἐπιβάλλετο σ' αὐτούς τοὺς μαθητές, ἦταν βίος τέλειας ἀγνότητος. Ὁ Μακέυ δίδει τήν ἀκόλουθη περιγραφή γιά τή σχολή τοῦ Κρότωνος:

«Οἱ μαθητές τῆς σχολῆς αὐτῆς φοροῦσαν πολύ ἀπλά ἐνδύματα. Κατά τήν εἴσοδό τους στή σχολή ἐκχωροῦσαν ὅλα τά ὑπάρχοντά τους στό κοινό ταμεῖο καί ὑποβάλλοντο ἐπί μία τριετία¹ σέ ἐκούσια φτώχεια, ἐνῶ ὑποχρεοῦντο γιά τό ἴδιο διάστημα νά τηροῦν αὐστηρότατη σιγή. Οἱ μαθητές διαιροῦντο σέ ἐξωτερικούς καί ἐσωτερικούς. Τή διάκριση αὐτή ἐδανείσθη ὁ Πυθαγόρας ἀπό τοὺς Αἰγυπτίους ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦσαν παραπλήσιο τρόπο διδασκαλίας. Οἱ ἐξωτερικοί μαθητές παρακολουθοῦσαν τίς δημόσιες συγκεντρώσεις, ὅπου ὁ σοφός ἄνδρας παρεῖχε γενικές ἠθικές διδασκαλίες. Ἀλλά μόνον οἱ ἐσωτερικοί μαθητές ἀποτελοῦσαν τήν πραγματική σχολή καί μόνον αὐτοὺς ἀποκαλοῦσε ὁ Πυθαγόρας ἐταίρους καί φίλους του, ὅπως λέγει ὁ Ἰάμβλιχος. Προτοῦ κάποιος γίνεαι δεκτός καί τύχει τῶν προνομίων τῆς σχολῆς, ἐξεταζόταν λεπτομερῶς ὁ χαρακτήρας καί ἡ προηγούμενη ζωή του. Κατά τήν προπαρασκευαστική μύηση ἐπεβάλλετο ἡ ἐχεμύθεια μέ ὄρκο καί ὁ ὑποψήφιος ὑφίστατο αὐστηρότατη δοκιμασία τῆς δυνάμεως καί τῆς αὐτοκυριαρχίας του. Οἱ ἀδελφοί, περίπου ἐξακόσιοι μαζί μέ τίς γυναῖκες καί τά παιδιά τους, κατοικοῦσαν σέ ἕνα μεγάλο κτήριο. Κάθε πρωί προγραμματίζοντο οἱ ἐργασίες καί τά καθήκοντα τῆς ἡμέρας, καί τήν νύκτα δινόταν λόγος ἀπό τοὺς μαθητές γιά ὅ,τι εἶχε γίνεαι κατά τή διάρκεια τῆς ἡμέρας. Ξυπνοῦσαν τήν αὐγή γιά νά προσφέρουν τή λατρεία τους πρὸς τόν ἥλιο καί ἀπήγγελλαν στίχους τοῦ Ὀμήρου καί τοῦ Ἡσιόδου. Μερικές ὥρες ἦσαν

(1) Σημ. Ἀκριβέστερα, διετία.

ἀφιερωμένες στή μελέτη, στο διάστημα δέ πού μεσολαβοῦσε μέχρι τό γεῦμα, ἔκαναν περίπατο ἢ γυμναστική. Τά γεύματα ἀποτελοῦντο ἀπό ψωμί καί μέλι».

Ἄν καί δέν βρίσκουμε κάποια ἄμεση σχέση ἀνάμεσα στή Σχολή τῶν Πυθαγορείων καί τοὺς βαθμούς τοῦ συγχρόνου Τεκτονισμοῦ, ἐν τούτοις, ἡ επίδραση τοῦ Πυθαγόρου στά Μυστήριά μας ὑπῆρξε βαθειά, ὅπως ἀναγνωρίσθηκε πάντοτε ἀπό τοὺς Τέκτονες. Ἡ Πυθαγόρεια παράδοση μεταβιβάσθηκε στίς σχολές τῶν Νεοπλατωνικῶν καί ἀπό ἐκεῖ μεγάλο μέρος τῆς ἐσωτερικῆς διδασκαλίας ἔφθασε στοὺς Χριστιανούς. Αὐτή ἀποτέλεσε τή βάση πολλῶν ἀπό τίς σχολές ἐκεῖνες τῆς μυστικῆς διδασκαλίας, πού περιέσωσαν στοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους μερικά ἀπό τά μυστικά, τά ὅποια διαφυλάσσουν ἤδη οἱ ἀνώτεροι βαθμοὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ. Ὑπάρχει διαδοχὴ ἰδεῶν, καθὼς καί ἱερουργικῆς δυνάμεως. Ἡ σχολή τοῦ Πυθαγόρου μπορεῖ ἀσφαλῶς νά λεχθεῖ, ὅτι ὑπῆρξε ἓνας ἀπό τοὺς κρίκους τῆς ἀλυσίδας τῆς τεκτονικῆς φιλοσοφίας, ἔστω κι ἂν τό μεγαλύτερο μέρος τῆς φιλοσοφίας ἐκείνης ἐξαφανίσθηκε ἀπὸ τό δικό μας σύστημα. Στόν Πυθαγόρα ἀποδίδεται ἡ ἀνακάλυψη τῆς 47ης προτάσεως τοῦ Εὐκλείδη, ἡ ὁποία τώρα ἀποτελεῖ τό κόσμημα τοῦ Τ.Σ.Δ. στόν Ἀγγλικό Τεκτονισμό καί εἶναι ἡ βάση ὅχι μόνο μεγάλου μέρους τῆς ἐξωτερικῆς γεωμετρίας, ἀλλὰ καί ὑπὸ μυστικὴ ἔννοια ὁλόκληρου τοῦ συστήματος τῶν Μυστηρίων, πραγματικά δέ καί τοῦ ἴδιου τοῦ σύμπαντος. Εἶναι ἀδύνατο νά ἐκτιμήσουμε ἀκριβῶς τὴν ἐπίδραση μιᾶς συγκεκριμένης γραμμῆς παραδόσεως. Μποροῦμε μόνο νά ποῦμε, ὅτι μερικὲς ἀπὸ τίς διδασκαλίες τῶν Πυθαγορείων, οἱ ὁποῖες πιθανῶς μεταδόθηκαν μέσω ἐναλλασσομένων γραμμῶν καταγωγῆς, ἀναμίχθηκαν μέ τό Μεσαιωνικό Τεκτονισμό. Ἀποτέλεσαν δέ μέρος τῆς ἐσωτερικῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία συνδέθηκε μέ τίς μελέτες πού κληρονόμησαν οἱ ἐργατικοὶ οἰκοδόμοι ἀπὸ Ἰουδαϊκὴ πηγὴ. Αὐτὲς διαφυλάχθηκαν μέ δεσμευτικὲς ὑποσχέσεις ἐχεμύθειας καί ἐμφανίσθηκαν κατόπιν στόν θεωρητικό Τεκτονισμό μετὰ τὴν Ἀναμόρφωση, γιὰ νά ἀποτελέσουν ἔτσι τμῆμα τοῦ σημερινοῦ Τεκτονικοῦ συστήματος.

Ἄλλα Ἑλληνικά Μυστήρια

Μία ἄλλη γραμμὴ παραδόσεως εἶναι τῶν Μυστηρίων τοῦ Διονύσου (ἢ Βάκχου, ὅπως τὸν ὀνόμαζαν οἱ Ρωμαῖοι), τά ὅποια πλησίαζαν περισσότερο πρὸς τό Αἰγυπτιακὸ μυσταγωγικὸ σύστημα παρά πρὸς τό σύστημα τῶν Ἑλευσινίων. Ἐτελοῦντο σέ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καί Μ. Ἀσία, κυρίως ὅμως στήν Ἀθήνα. Μεταφέρθηκαν καί στή Ρώμη καί ἀποτέλεσαν ἔτσι κρίκο στήν ἀλυσίδα τῆς καταγωγῆς τοῦ Τεκτονι-

σμοῦ. Ὁ κεντρικός μῦθος τους περιστρέφεται γύρω ἀπό τό φόνο τοῦ Διονύσου ἀπό τοὺς Τιτάνες καί τήν ἀνάστασή του.

Τά Μυστήρια ἄρχιζαν μέ τήν καθιέρωση ἐνός αὐγοῦ, πού συμβόλιζε τό «κοσμικόν ὦόν», ἀπό τό ὁποῖο προῆλθαν τά πάντα. Ὁ ὑποψήφιος ἐστέφετο μέ μύρτο, φοροῦσε ἱερά ἐνδύματα, ἐνθαρρύνετο καί ὀδηγεῖτο ἔπειτα μέσα ἀπό σκοτεινά σπήλαια, ἐνῶ ἀκούοντο κραυγές ἄγριων θηρίων καί ἄλλοι τρομακτικοί θόρυβοι καί ξαφνικές ἀστραπές ἀπεκάλυπταν τερατώδεις ὀπτασίες. Ὑστερα ἀπό αὐτή τή δοκιμασία πού κρατοῦσε τρία ἡμερόνυκτα, τάν ξάπλωναν σέ στρωμνή μέσα σ' ἓνα μοναχικό κελλί. Ἐκεῖ ἐξαπολύοντο αἰφνιδίως ὑδάτινοι καταρράκτες, πού ἀπεικόνιζαν τόν κατακλυσμό καί γινόταν ἀναπαράσταση τοῦ φόνου τοῦ Διονύσου, τοῦ ὁποίου τά μέλη διεσκορπίζοντο στά ὕδατα. Ἀρχιζε τότε, μέσα σέ θρήνους καί κοπετούς, ἡ ἀναζήτηση τῶν λειψάνων του ἀπό τή Ρέα, ἐνῶ οἱ θάλαμοι ἀντηχοῦσαν ἀπό γοερές κραυγές πού συνόδευαν οἱ ξέφρενοι χοροὶ τῶν Κορυβάντων. Ξαφνικά τά χαμένα μέλη τοῦ σώματος ἀνευρίσκοντο, ἡ σκηνή ἔπαιρνε χαρμόσυνο χαρακτήρα καί ὁ ὑποψήφιος ἀφηνόταν ἐλεύθερος. Κατόπιν κατέβαινε στά Βασίλεια τοῦ Ἄδου, ὅπου ἔβλεπε τά βασανιστήρια τῶν πονηρῶν καί τήν ἀνταμοιβή τῶν ἀγαθῶν. Ὑστερα ἀπ' αὐτό γινόταν ἐπόπτης ἢ ὁρατικός, δηλαδή, ἄνθρωπος ἱκανός νά βλέπει τόν κόσμο ἀφ' ὑψηλοῦ καί στό σύνολο του καί, ἐπομένως, νά τόν ἐννοοεῖ. Μεταξύ τῶν ὀπαδῶν τῆς Βακχικῆς αὐτῆς μορφῆς τῶν Μυστηρίων ἦσαν καί οἱ περίφημοι Διονυσιακοὶ Τεχνουργοί, ἐταιρία πού τά μέλη της δεσμεύοντο αὐστηρά νά μὴν ἀποκαλύψουν ποτέ τά σ... καί τίς λ... τους. Χρησιμοποιοῦσαν σύμβολα δανεισμένα ἀπό τήν οἰκοδομική τέχνη. Οἱ μετακινούμενες ὁμάδες τῶν ἐργατῶν αὐτῆς τῆς ἐταιρίας οἰκοδομοῦσαν ναοὺς στή Συρία καί τή Μικρά Ἀσία, ἀκριβῶς ὅπως ἔκαναν ἀργότερα στήν Εὐρώπη οἱ συντεχνίες τῶν Τεκτόνων. Γράφει σχετικά μ' αὐτοὺς ὁ ἄδ. Οὐώρντ:

«Φαίνεται, ὅτι ἔφθασαν στή Μ. Ἀσία ἀπό τίς νοτιοανατολικές χῶρες καί ὁ δρόμος πού ἀκολούθησαν, σύμφωνα μέ τό Στράβωνα, πρέπει νά εἶχε ἀφετηρία τήν Ἰνδία καί νά πέρασε μέσα ἀπό τήν Περσία, τή Φοινίκη καί τή Συρία. Στή Φοινίκη φαίνεται, ὅτι ἔφθασαν περίπου πενήντα χρόνια πρὶν ἀπό τήν ἀνέγερση τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος καί ἡ παρουσία τους ἐκεῖ εἶναι ἀρκετή γιά νά ἐξηγήσει πῶς κτίσθηκε αὐτός ὁ ναός. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι καί ἡ ἴδια ἡ Βίβλος ἀφήνει ἀρκετά σαφῶς νά ἐννοηθεῖ, ὅτι ὁ ναός δέν κτίσθηκε ἀπό Ἰουδαίους, φυλή ἀγροτική ἐκείνη τήν ἐποχή, ἐντελῶς ἀνίκανη νά ἀναλάβει ἓνα τέτοιο ἔργο.

Ἀπό τίς ἴδιες πηγές πληροφορούμεθα, ὅτι οἱ ἀρχιτέκτονες καί οἱ ἐργάτες τοῦ ναοῦ προήρχοντο ἀπό τή Φοινίκη, βρέθηκαν δέ Φοινικικά γράμματα, ἐκεῖ, ὅπου ὑποτίθεται,

ὅτι ἦσαν τὰ θεμέλια τοῦ πρώτου ναοῦ. Ἐκ τῆς Φοινίκης πῆγαν πρῶτα στή Μ. Ἀσία καί ἀπό ἐκεῖ πέρασαν στήν Ἑλλάδα. Ἀργότερα εἶναι βέβαιον, ὅτι Ἕλληνες ἀποικοὶ ἔφεραν μαζί τους μέλη τῆς συντεχνίας στή Μεγάλη Ἑλλάδα, ὅπως ὀνομαζόταν ἡ Νότιος Ἰταλία».

Ἡ Διονυσιακή λατρεία λέγεται, ὅτι διετηρεῖτο στή Θράκη μέχρι τό 1908 μέ ἐλαφρά παραλλαγμένη μορφή, πιθανῶς δέ νά ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει ἀκόμη στή Βιζύη.

Στή Φοινίκη καί στήν πόλη τῆς Βύβλου ἢ Γεβάλ, ἐτελοῦντο τὰ Μυστήρια τοῦ Ἀδώνιδος ἢ Ταμμούζ. Ἐκεῖ ζοῦσαν οἱ Γιβελίμ ἢ λιθοξόοι, πού πῆραν τό ὄνομά τους ἀπό τήν πόλη. Ὁ μῦθος αὐτῶν τῶν Μυστηρίων εἶναι ἓνας ἐνδιαφέρων συνδυασμός τοῦ Αἰγυπτιακοῦ καί τοῦ Ἑλευσινιακοῦ μύθου. Ἐδῶ ὁ θάνατος καί ἡ ἀνάσταση τοῦ Ἀδωνι συνυφαίνεται μέ μία ἱστορία περί ἐξορίας καί ἐπανόδου τοῦ ἀνά ἑξή μηνες, πρᾶγμα πού μᾶς θυμίζει τήν τύχη τῆς Περσεφόνης.

Ἡ λατρεία αὕτη ἐμφανίζεται κάτω ἀπό πολλές μορφές, μερικές ἀπό τίς ὁποῖες ἦσαν ἄγριες καί αἱματηρές, ἔχοντας προφανῶς τήν καταγωγή τους στίς σκοτεινές καί ἐκφυλισμένες μαγικές συνήθειες προϊστορικῶν, ἴσως καί κανιβαλικῶν φυλῶν.

Τά Μυστήρια τοῦ Ἀππίου καί τῆς Κυβέλης στή Φρυγία εἶχαν πολλά κοινά σημεῖα μέ τὰ Μυστήρια τοῦ Ἀδώνιδος, γιατί τόν κεντρικό μῦθο ἀποτελοῦσε ὁ θάνατος καί ἡ ἀνάσταση τοῦ Ἀππίου.

Ὑπῆρχαν ἀκόμη καί ἄλλες μυστηριακές λατρεῖες, πού δίδασκαν ὅλες παρόμοιες ιδέες. Ὅπως τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης, ἡ ὁποία ἀπολάμβανε μεγάλης ἐκτιμήσεως μεταξύ τοῦ ἀρχαίου κόσμου καί θεωρεῖται ἀπό μερικούς συγγραφεῖς ὡς ἡ ἀρχαιότερη ὅλων, λόγω τοῦ βάρβαρου τῶν ὀνομάτων τῶν θεοτήτων της. Ἀλλά καί οἱ μῦθοι τῶν Καβειρίων ἦσαν μῦθοι θανάτου καί ἀναστάσεως, ὁ δέ θεός ἐδῶ ὀνομαζόταν Κάσμιλλος.

Εἶναι πιθανόν ὅτι ὁ Βιργίλιος περιγράφοντας στό ἕκτο βιβλίο τῆς Αἰνείας τήν κατάβαση τοῦ Αἰνείου στόν Ἀδη, σκόπευε νά δώσει μία ἀναπαράσταση τῶν γεγονότων σέ μερικά ἀπ' αὐτά τὰ Μυστήρια.

